

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

N O. 05502

UNZER BUKH

Y. Y. Lifshits

*Permanent preservation of this book was made possible
by Dr. L. David Rutberg
in honor of
forty years of marriage to Becky, with love*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י. י. ליפשיץ

אָונְדֶלֶעֶר בּוֹל

אַ לְעָרְבּוֹז פֿאָר אִידְיש

עֲרֵשְׁתְּ טָעֵר טִיְיל
פֿערְטַע אוּפְלַאנְגַע

אָרוֹסְנָעָמָן דָּוָרְךָ דָּעַם

„מַרְכּוֹן לְעָנִינִי חָנוֹךְ“

בָּרוּקְלִין, נ. י. 770 אִיסְטְּצָעָן פֿאָרְקוּוֹיִ

אֵין יָאָהָר פֿינְגְטַע זִיבָן הַוְנְדָעָרַת זַעֲצָעָן פֿוֹן דָעַר וּוְעַלְתָּ בָּאַשְׁאָפָוָנָג

UNSER BUCH

PART I

4 rd EDITION

Printed in U. S. A.

Copyright 1956 by

MERKOS L'INYONEI CHINUCH

770 EASTERN PARKWAY

BROOKLYN 13, N. Y.

אַיִן הָאַלְמָן :

ז'ויט

מַאֲךָ זָצֵן אֹון דָּעֶרְצִיּוֹן	29
וּוּרְטַלְעַר	32
פָּאָרָעַנְדִּיק לְוִוְּטָן מַוְּסְטָעָר	33
וּוּן אֹון וּוּאָם	33
דָּעֶר קְלִינְעֶר יְצָחְקִיל	34
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	35
בָּעָנִי אַיְזָן בְּרוֹנוֹן	36
צָעָר בָּעָלִי חַיּוֹם	37
דָּרְיוִי רָאָלָס אֹון אָ בְּיוֹגָל	38
דָּעֶר וּוּילְדָעַר פְּרָץ	39
דָּעֶר קְלִינְעֶר יְצָחְקִיל (פָּאָרָעַנְדִּיק)	41
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	42
פָּאָרָעַנְדִּיק	42
דָּעֶר קְלִינְעֶר יְעַנְקָלָע	43
דַּי קְלִינְעֶר קְשִׁיא פְּרָעָנְגָּרוֹן	44
כְּבָד אֶת אַבְּיךָ וְאֶת אַמְּךָ	46
נְטִילַת יְדִים	48
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל	50
בְּרִכּוֹת	52
מִתְּמַגְּן צִוּיט	54
דַּי חָנוֹכָה לְיַכְתְּעַלְעַד דָּעֶרְצִיּוֹן	57
דָּעֶר פּוֹקָם אֹון דַּי פִּיש	60
בְּיוֹנְגָּשְׁטָאָנְגָּנוּן אָ נְסִיוֹן	61
אַבְּרָהָם אַבְּינוֹס שָׁוֹל	62
רַבִּי אַלְיעָזֶר בֶּן הַוּרְקָנוֹס	63

ז'ויט

אַלְפָ בִּיר	3
לְעוֹז אִיבּוֹנְגָּנוּן	5
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	9
פָּאָרָעַנְדִּיק	10
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	11
מַאֲךָ קוֹרְצָעַ זָצֵן	12
וּוּ צִיְּלוֹן מִיר	13
אַיִן חֶדֶר	13
דָּעֶם רְבִוְן'ס מַעְשָׂוֹת	14
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	16
וּוּ צִיְּלוֹן מִיר	17
הַיּוֹם אַיִן הַיּוֹם	17
אַיִן שָׁוֹל	18
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	21
דָּעֶר קְלִינְעֶר אַבְּרָהָם'/לְע	22
פָּאָרָעַנְדִּיק	23
וּוּרְטַלְעַר עַס טָוָט	23
מַאֲךָ קוֹרְצָעַ זָצֵן	23
וּוּ צִיְּלוֹט מַעַן	24
אוֹנוֹעָר חֶדֶר	24
דָּעֶר קְלִינְעֶר אַבְּרָהָם'/לְע (פָּאָרָעַנְדִּיק)	26
צִיּוֹן	28
פָּאָרָעַנְדִּיק	28
שְׁפָרָאָךְ אִיבּוֹנְגָּנוּן	28

אַלְפָה - בֵּית

א	ב	ב	ג	ה	ה	ו
ז	ח	ט	י	כ	ב	ד
ל	מ	ס	ו	נ	ם	ע
פ	פ	ת	צ	ק	ר	ת
ת		ת	שׁ	שׁ	שׁ	

הַגָּקֶדֶת

וֹ	:	ׂׂ	ׂׂ	-	ׂׂ
חוֹלָם	שֶׁבָא	סִגּוֹל	אַיִרָה	פִתְחָה	קַמִּיז
תְּמֻטָּף סִגּוֹל	תְּמֻטָּף פִתְחָה	תְּמֻטָּף קַמִּיז	וֹזֵק (או מְלָאָם)	גַפְעִין (או שָׂאָק)	חִירֶק

Final Mem	מִם סְוִיפִית	מִם	Alef	אֵلֶף
Noon	נוּן	נוּן	Bais	בַּיִת
Final Noon	נוּן סְוִיפִית	נוּן	Vais	בִּית
Samech	סָמֶךְ	סָמֶךְ	Gimmel	גִּמְלָל
Ahyin	עַזִּין	עַזִּין	Dalet	דָּלֶת
Pai	פֵּה	פֵּה	Hai	הָא
Fai	פֵּה	פֵּה	Vov	וּוּ
Final Fai	פֵּה סְוִיפִית	פֵּה	Zayen	זָאֵן
Tsadik	צָדִיק	צָדִיק	Ches	חִית
Final Tsadik	צָדִיק סְוִיפִית	צָדִיק	Tess	טִית
Koof	קֹופּ	קֹופּ	Yud	יְזֵד
Raish	רִישׁ	רִישׁ	Kof	קְרֵבָה
Shinn	שִׁין	שִׁין	Chof	חִנְבֵּד
Sinn	שִׁין	שִׁין	Final Chof	כְּפִרְסִידָה
Tov	תוֹבָה	תוֹבָה	Lammed	לְפָדָה
Sov	טוֹבָה	טוֹבָה	Mem	מִם

לְעוֹז אַבּוֹנְגָעָן

.א.

קמץ א, א : אַט, דָאַרְט, הָאַט, וּזָאַרְט, זָאַל,
טָאַל, מָאַל, פָאַרְט, צָאַל, קָאַפְט.

فتح א, א : אַש, וּזָאַנְט, זָאַל, טָאַז,
כָאַפְט, מָאַכְט, נָאַכְט, קָאַלְט,
שָאַלְט.

סגול ע, ע : עַמ, בְעַנְטֵש, מְעַנְטֵש, בְעַט,
גַעַלְט, וּזְעַלְט, יְעַצְט, מְעַג, עַרְשֵט,
רַעַכְט.

חיריכ
י: יַיְד־אִיד, בֵּין, נִיט, דִיר, הַיְתָן,
וַיְלָא, זַיְד, מִיר, נִיט, פִילָא, קִינְדָן,
רִינְד.

צַהָה יַיְהָ: אַיְזָן, בֵּין, נִיגָן, זַיְזָן, טִילָן,
מִינָן, נִיגָן, שִׁיזָן, רִינָן, צִין.

שָׂוֶה זָהָר: פּוֹטָעָר, מַוְטָעָר, בְּרוֹדָעָר, גּוֹטָר,
פְּרוֹכָט.

חוֹם זָהָר: גְּרוּסָם, חַזְיָד, אַזְיָף, סְוִיפָט, רַזְיָד.
יַיְהָ: דִּיְגָן, זַיְזָגָן, זַיְגָן, טִיְגָן, מִיְגָן, סִיְגָן,
פִּיְגָן, צִיְגָן, פִּיָּד, רַיְד.

זָהָר: זַזְאָם, זַזְאָד, זַזְאָד, זַזְאָד, זַיְלָא,
זַזְעָרָט, זַזְיָד, זַזְיָיט, זַזְיִיטָרָעָר,
זַזְאָם.

זַזְאוֹ: זַזְאָהָגָן, זַזְאָנְדָעָר, זַזְאָינְגָן,
זַזְאִילָא, זַזְאִינְגָעָן, זַזְאִילְטָאנָג.

ב.

פָאָטָעָר, מַוְטָעָר, בְּרוֹדָעָר, שְׂוּזָעָסְטָעָר,

זוֹן, טָאכְטָעָר, זִיְדָעָ, בָּאֶבָּעָ, אַיְנִיקָל, אַיְדִים,
שְׁנוֹר, פִינְד, אַיְנָל, מִיְדָל, אַנְקָלְפָעַטָעָר,
טָאַנְטָעָ-מוֹמָעָ, שְׂוָאָגָעָר, שְׂוָעָנָעָרָוּ, קְוּזִין,
קְוּזִיןָעָ, שְׂוָעָסְטָעָר-קִינְד, שְׂוָעָר, שְׂוָיָגָעָר,
מְחֻותָנִים, מְשָׁפָחָה-פָּאָמִילִיעָ.

.ג.

גְּרוֹזִים, קְלִיּוֹן, מִיטָּלְמָעָסִיק, שֵׁיָן, מִיאָם,
הַוִּיד, נִידְרִיך, בְּרִיט, שְׁמָאָל.

אוֹד, דָוּ, עָרָ, זִיּוֹן, מִירָ, אוֹרָ, זִיּוֹן, מִיזָן
מִינָעָ, דִיּוֹן-דִיּוֹנָעָ, זִיּוֹן-זִיּוֹנָעָ, אוֹרָ-אוֹרָעָ,
אוֹנוֹעָרָ-אוֹנוֹעָרָעָ, אַיְעָרָ-אַיְעָרָעָ, וַיְיָעָרָ-זִיְעָרָעָ.

ד.

האָב, האָסְט, האָט, האָבוֹן, בֵּין, בִּיסְט,
איַז, זַיְנָעַן, זַיְיט, עַסְנוֹן, טַרִינְקָעַן, שְׁלָאָפָן,
ריַידָן, שְׂוֹזִינָן, לְעַרְנָעַן, לְעֻזְזַלְיַעֲנָעַן, שְׁרַיְיכָן,
גַּיְינָן, שְׁטִיְינָן, זַיְצָן, אַוִיפְשְׁטִיְינָן, לִינָן, אַרוֹמְנִיְינָן,
גַּעֲזָונָט, קְרָאנָה, נַוְט, שְׁלָעָכָט, אַ גַּוטְעָר, אַ
שְׁלָעָכְטָר, אַ גַּעֲרָאָטָעָנָר, קָאָפָ, פִּים, חַעֲנָט,
אוֹיְגָן, מַוְילָן, אוֹיְעָרָן, נָאָן, לִיפָן, שְׁטָעָרָן,
פְּלִיאִיצָעָן, אַקְסָלָעָן, אַרְעָםָן, פִּינְגָעָרָן, פּוֹיסְטָן,
זַיְיטָן, קְנִיָּן.

ספר אָדָּאַבָּונְגָּעָן.

.א.

איך היה אברהם. איך האב א שועטער. זי הייסט שרה. איך האב אויך א קלענערו ברודערל. ער הייסט יצחק. איך בין דער עלטערער ברודער. ער איז דער ייגערער. איך בין דער בכור. אונזער שועטערל שרה איז די יינסטע איז דער משפהה די מאמע רופט איר : די מיזונקעלע. אלע האבן ליב שרהילען. זי איז טאכע א שיינינקע און א קלונגינקע מיידעלע. דערצו איז זי ניט צולאן.

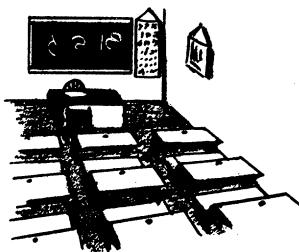
.ב.

איך היה, דו הייסט, ער הייסט, זי הייסט, מיר הייסן, איך הייסט, זי הייסן. איך האב, דו האסט, ער האט, זי האט, מיר האבן, אור האט, זי האבן. איך בין, דו ביסט, ער איז, זי איז, מיר זינען, איך זיט, זי זינען.

א ברודער – א ברודערל.
א שועטער – א שועטערל.

.ג.

איך גוי שווין איז חדר דעם צויזטען יאר. מײַן ברודערל האט ערישט אַנְגָּעָפָּאַנְגָּעָן לערנען. אונזער

שועטעריל איז נאך צו יונגע. זי איז נאר דריי יאר אלט. איד בין שוין אכט יאר אלט. יצחקלען איז נאר וואס געווארן זעקס. איד קען שוין גוט עברי. איד הויב שוין אן לערנען חומש און אויך יידיש-לעוז און שרייבן. אידיש איז אנדערש ווי לשון הקודש. דער אלפֿ-בית איז דער זעלבער, אבער דער אויס ליגנו איז אנדערש. איד קען שוין אויף אויסויניק פילע ברבות ווי אויך מודה אני, קריאת-שמע און בענטשן.

פֿאָר עַנְדִּיק :

איך גיי, דו —————, ער —————, זי —————, מיר גיעען,
איך —————, זי —————
איך הויב אן, דו הויבסט אן, ער, זי —————, מיר הויבן
אן, איך —————, זי —————
איך לערן —————, איך לצען —————, איך שרייב —————
איך ליג אויס —————
איך קען, דו —————, ער, זי —————, מיר —————

פרק אגנ:

וועי רופט מעו דיך? וועי אלט ביסטו? האסטו א ברודער?
 א שווועסטער? וועי אלט אויז דיין ברודער? דיין שווועסטער?
 וועי הייסטט דיין ברודער? וועי הייסטט דיין שווועסטער? גיעען
 זיין אין חדר? וואם לערנסטו אין חדר? וועלכע ברכות
 קענסטו שוין אויפֿ אומסוייניק?

שפראַך-אַיכונגגען.

פֿאָר עַנְדִּיק :

א פֿאָטער — מוטער. א ווּן — א ברודער
 א זִידָע — א אַינְגָל. אָן אַנְקָל
 א קוֹוֵן — גוֹט — שְׁלַעַכְת. גַּעֲונָט
 רַיְיך — גַּרְוִים — שִׁין
 נִידְרִיך — בְּרִיאַת. אַיך — מִיר.
 דּו — עַר — אִים. זַי

מיין חדר אויז ניט וווײַט פֿוֹן אַונְזָעַר הוּוֶּיג. אַיך בֵּין
 כמעט אַלְעַ מַאְלַ פֿוֹן דַּי עַרְשְׁטָעַ אוּן חַדְרַ.
 עַס
 קְלִינְגַּט דַּעַר גְּלַעְקָל. מִיר שְׁטַעַלְן זִיךְ אַוִּים אוּן אַ
 גְּלִיבְּרַע שְׂוֹרָה אוּן גְּיַעַן שְׁטִיל מִיט דְּרַדְּאַרְץ אוּן
 חַדְרַ אַרְיַין. דַּעַר רַבִּי בְּאַגְּרִיסְט אַונְזָוּ מִיט אַ פֿאָטָעַרְ

לייכן גוט-מאָרגן. מיר צוועצֵן זיך אויף אונזערע ערטער. יעדר עינער פון אונז האָט זיך זיין פֶּלאָז. דער רבִי זאנט אַימָּעָר : «**אַחֲכָם אַיְזָה דָּעָר, וּזְאָס דָּעָר קענט זַיְן פֶּלאָז.**»

פָּר אָגָן :

וּוַיְפִּיל אַ זַּיְגָּעָר שְׁטִיְסָטוֹ אַיְזָה יַעֲדָן פְּרִימָאָרגָן ? וּזְאָס מְוֻסָּטוֹ נְלִיְיד נְאָכִין אַיְפְּשָׁתִיְין ? וּזְאָס זָאנְסָטוֹ נְאָרְדָּעָם ? וּזְאָס פָּאָר אַ בְּרָכָה מְאַכְּסָטוֹ פָּאָרִיךְ עַסְּנָן ? וּוְעַן קוּמָסָטוֹ אַיְן חַדְרָ אַרְיָין ? וּוְעַן גַּיְסָטוֹ אַרְיָין אַיְן חַדְרָ ? וּזְאָס זָאנְט אַיְמָעָר דָּעָר ربִי ?

מְאָד קוּרְצָע זָאָצָן פּוֹן דִּי פָּאָלְגָּנְדָּע וּוּעָרְטָעָר :

אויפְּשָׁתִיְין ; פְּרִי, טָאגּ, אַרְאָפְּשָׁפְּרִינְגָּעָן, בָּעַט, וּזְאָשָׁן, אַפְּגַּנִּיסָן, זָאנָן, פְּרִישְׁטִיקָה, עַסְּן, דָּאָוְנוּנָן, אַנְטָאָן, סְפָּרִים, חַדְרָ, וּוְיִיטָה, הוּא, כְּמַעַט, מָאָל, עַרְשָׁטָעָר, גָּלְעָקָל, אוַיְסָטָעָן, שָׂוְרָה, דָּרְךְ-אַרְיָה, רבִי, בָּאָנְרִיסָן, פָּאָטְעָרְלִיכָּעָר, זָעָן, אַרְטָה, אַיְינָעָר.

וּוֹ צִיּוֹן מִיר ?

איינס, צויעי, דריי, פיד, פינט, זעקס, ייבן, אכט, ניין, צען.
ערשטער, צוויטער, דרייטער, פערטער, פינפטער,
זעקסטער, זיבטען, אכטען, נײַנטער, צענטען.

א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

אין חזר.

דער רבִי זָאנַט: עַפְנֶט, קִינְדָעָר, אַיִירָע
סְדוּרִים. מִיר מִישֵׁן אַוִיפָּה שְׁחָרִית אָוּן דָאָוָונָעָן
אַלְעָ צְוֹזָאמָעָן אַיְפָז קָוָל. אַיְנָעָר פָוָן אָנוּן אַיז
דָעָר חָזָן. דָעָר גַּנְצָעָר קְלָאָם אַיז דָעָר קָהָל.
אַט אָזָוִי לְעַרְנָעָן מִיר זִיד דָאָוָונָעָן בָּצְבּוֹר. מִיר
דָאָוָונָעָן אַלְעָ וּוֹאָרט בַּיִ וּוֹאָרט, לְאַנְגָּזָם, אַבָּעָר

גוט, און גרייזן. דער רבי זאגט: דער עיקר איז
די בונת. מעו דארה אין זינען האבעו וואס
מעו רעדט. דער רבי פארטיטשט אונז אלע
מאָל די תפילות. זי זינען אועלכע שיינע,
אועלכע האָרכִיכְעַ.

נאכיז דאָונען דערציאַלט אונז דער רבי
ויאנדער-שיינע מעשיות פון חומש. מיר זיצן
אלע ווי פֿאָרגֿאָפֿטֿעַ, ווי אין און אנדער וועלט.
דער רבי דערציאַלט אוי האָרכִיכְשִׁין.

דעם רביז'ס מעשיות:

די צווי ברידער.

קיז און הבל זינען געווינז דיבערשטע
געבערענע קינדרער אויף דער וועלט. זי האָבוּ
געהאט אלעס וואס נאָר זיער האָרִיךְ גלוּסְטַּן.
די גאנצע וועלט איז געווינז זיעער. הבל, דער
אינגעָרָעָר, איז טאָקָע געווינז צופֿרִידַן און זיער
דאָנקְבָּאָר צום אויבערשטען פֿאָר אלעס. קיז,

דער עלטערער, אוֹ אַבָּעֶר גַּעֲוָעָן אַ שְׁלַעַכְטָעַר
מענטש, אוֹ וּאָס מַעַר עַר הַאֲטַגְתָּן אַלְזִין
מַעַר הַאֲטַגְתָּן עַר גַּעֲוָאַלְטָן.

איינמאָל הַאֲטַגְתָּן הַבְּלִי גַּעֲוָאַגְטָן צָו קִיּוּעַן: דַּעַר
וּאָס אוֹז הַיְמָלְטָן אָנוֹ יַעֲדוֹ טָאג אַזְוִיפִיל
טוּבּוֹת. לְאָמֵיר אִים אַיְזָן מַאְלָאָרְיוִיסְוִיְיזָן אָנוֹזָעַר
דאָנְקָבָאָרְקִיטָן אוֹז אִים בְּרִיְינְגָעָן אַ "מַנְחָה" —
אַ מַתְנָה הַבְּלִי הַאֲטַגְתָּן גַּעַרְאָכְטָן פָּוֹן דַּי בַּעֲסְטָעַ
פָּוֹן זַיְנָעַ שָׁאָףָן, פָּוֹן דַּי פַּעֲטָסְטָעַ. אַבָּעֶר קִיּוֹ הַאֲטַגְתָּן,
אַפְּיָלוֹן, פָּוֹן דַּי פְּרוֹכְטָן פָּוֹן דַּעַם אַוְיבָּעָרְשָׁטָןָס
עַרְדָּן נִיט פָּאָרְגָּנוּןָן בְּרִיְינְגָעָן פָּוֹן דַּי בַּעֲסְטָעַ.

דַּעַר אַוְיבָּעָרְשָׁטָן פָּאָרְלָאָנְגָּטָן נִיט קִיּוֹ
מַתְנָהָן פָּוֹן מַעֲנְטָשָׂן. עַר וּוֹיל דַּעַר מַעֲנְטָשָׂן זָאָל
זַיְן גּוֹט וּוּעַט אִים, דַּעַם מַעֲנְטָשָׂן אַלְיַיָּן, זַיְן גּוֹט.
דָּאָרִיבָּעֶר הַאֲטַגְתָּן עַר אַנְגָּעָנוּמָעָן הַבְּלִים מַתְנָה,
אַבָּעֶר נִיט קִיּוֹם. קִיּוּעַן הַאֲטַגְתָּן עַם שְׁטָאָרָק

פארדראסן. ער איז נאר גערעכט! פון גרייס
קנאה איז ער אריין געפאלן איז אַ רציחה און
דעיהרגעט זיין אייגענעם ברודער הבל.

בעם, קנאה און שנאה זיינען די ערגסטע
מידות איז אַ מענטשן. זיי ברײינגען אלע צרות
אויף דער וועלט, האט דער רב**פארענדיקט**.

פראגן :

ווען דאונט מען שחרית? וואס מיינט חזן? קהֶל? דאונען
בצבור? אַ מנין? כונה? וואס איז דער עיקר אין תפילה?
וויי האבן געהייםן די ערשטע צוויי קינדר ער אויפֿ דער וועלט?
צוליב וואס האבן זיי געראכט מתרנות צום אויבערשטן?
פארוואס האט דער אויבערשטער ניט אַנגענומען קיזס
מתרנה? **פארוואס** האט קין געהרגעט הבלן? וועלכע זיינען
די ערגסטע מידות איז אַ מענטשן?

שפראָד-איובונגען.

קינד — קינדר. סידור — סייזוים. קוֹל — קוֹלוֹת. חזן —
חונים. קלאמ — קלאסן. וארט — ווערטער. גריין —
גריין. וועלט — וועלטן. הארץ — הערצער. מענטש —
מענטשן. הימֵל — הימֵלען. טאג — טאג. פרוכט —
פרוכטן. מתרנה — מתרנות. מידה — מידות. צרה — צרות.

וַיְיִצְחָקָ מִיר?

עלַת, צוועַלַת, דריַיצַן, פַעֲרַצַן, פַופַצַן, זַעֲכַצַן, זַיבַעַצַן,
אַכַצַן, נַיְינַצַן, צוֹוָאנַצִיךְ.

עלַפְטַעַר, צוֹוַעַלְפְטַעַר, דַרְיַיצַנְטַעַר, פַעֲרַצַנְטַעַר, פַופַצַנְטַעַר,
זַעֲכַנְטַעַר, זַיבַעַנְטַעַר, אַכַעַנְטַעַר, נַיְינַנְטַעַר, צוֹוָאנַצִיךְ-
סְטַעַר.

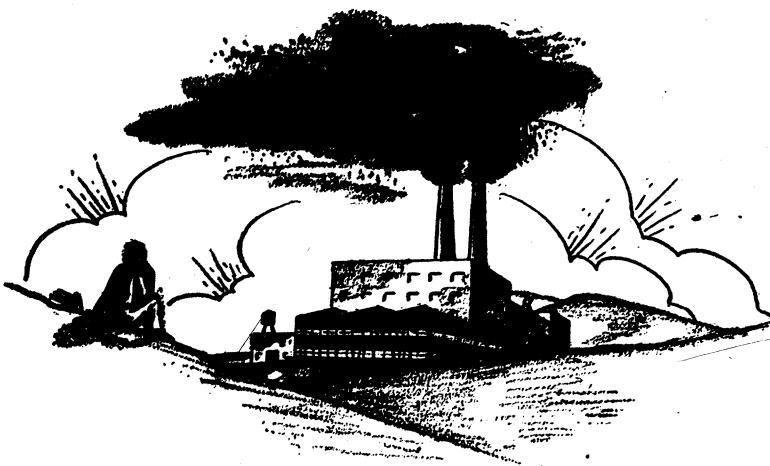
איַין-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ, צַוְוֵי-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ, דַרְיַיְיַי-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ,
פִירַ-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ, פִינַהַ-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ, זַעַקְסַ-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ,
זַיְבַןַ-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ, אַכְטַ-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ, נַיְיַן-אוֹן-צַוּוֹאַנְצִיךְ,
דַרְיִיסִיךְ, פַעֲרַצִיךְ, פַופַצִיךְ, זַעֲכִיךְ, זַיבַעַצִיךְ, אַכְצִיךְ,
נַיְינִצִיךְ, הַונְדַעַרְתָ.

יַיָּא, יַיָּב, יַיָּג, יַיָּד, טַיָּג, טַיָּז, יַיָּז, יַיָּת, יַיָּט, בַּ-

. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.

הַיִם אֵין הַיּוֹמָל.

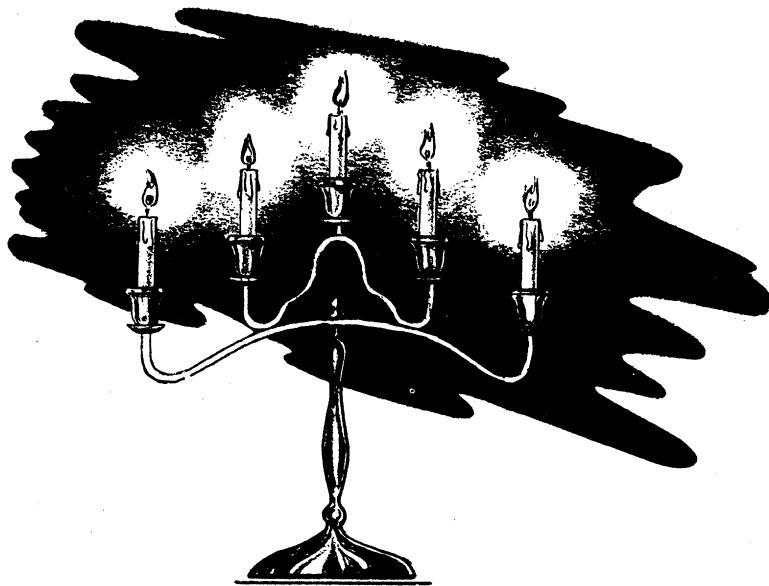
דַעַר קַלְיַינָעַר דַרְיַיְיַיְאַרְיכָעַר שַלְמַהַלְעַ אֵין
גַעֲזָעָסָן מִיטַ זַיְנָע עַלְטַעַרְן אַוְיפָז בְּרַעַג יִם אֵין
אֵ הַיִסְן זַוְמַעַרְ-טַאַגְן עַר הַאַט בְּאַטְרַאַכְטַ דַעַם
גַעֲדִיכָטָנוּ רַוְיד וּוְאָס אֵין אַרְוִוִים גַעֲקוּמָעָנוּ פָוּ דַי
הַוִּיבָעָ קַיְמָעָנָס פָוּ דַעַר נַאַהַעַנְטַעַר שַטְאַל-

פאָבריך. "דָּארֶט אֵין הִימָּל מֹז זַיִץ זַיִעַר
הַיִּס", האָט עַר בָּאָמָּרְקָט. "דָּעֵר נַגְצָעַר
פִּיעַר, רְוִיד אָוֹן דַּי הַיִּז פָּוֹן דָּעֵר עַרְד גַּיִט
אַלְעַז אֲרוּפַ אֵין דָּעֵר הַוִּיד, צָוֹם הִימָּל. וּי קָעוֹ
דָּאָס דָּעֵר אַוְיבָּעַרְשָׁטָעַר אַוִּיסְדָּהָאַלְטָנוֹ אָזָה הַיִּז?"

אֵין שָׁוֵךְ.

שְׁבַת אֵין יוֹסְטָוב גַּיְעָנוֹ מִיר אַלְעַז אֵין שְׁוֵיכָל
דָּאוּנָעָנוֹ. דָּעֵר טָאָטָע, יַצְחָקִיל אֵון אִיד גַּיְעָנוֹ אֵין
דָּעֵר מַאֲנְסְבִּילְשָׁעַר טַיְלָפָן שְׂוֹהָל. דַּי מַאֲמָע

אוֹ שְׁרֵהִלָּע גִּיעָן אֵין דָעַר וּוַיְיַבְּרָשָׁעַר. אֵין
שׂוֹל קֶומְעָן נָאָד פִּילָּע אֲנְדָעָרָע עַלְטָעָרָן מִיטָּ
זַיְעָרָע קִינְדָּעָר. יַעֲדָעָר אַיְינָעָר זַיְצָט אֹוְיָה זַיְן
אַרְטָמִיט אַסְּוֹדוֹר אֵין הַאנְטָא אוֹן דָּאוֹנָט. מַעַן
דָּאוֹנָט מִיט כּוֹנָה, מִיט הַאָרֶץ.

די קִינְדָּעָר זַיְצָן אֹויְד רֹוְהִיק מִיט דְּרַדְ-אָרֶץ.
אֵין חַדְרָה דָּאָבוֹן זַיְיַגְּלָעָרָנְט אֹז אַשׂוֹל אֵין אַ
מִקְוָם קְדוּשָׁה, אַפְּלָאָז וּוֹאָז מַעַן קֶומְטָה דָּאוֹנָעָגָן
אוַיסְגִּיסָּן די דָּאָרֶץ פָּאָרֶץ פָּאָטָעָר אֵין הַימָּלָה.

דאריבער דארף מעו זיך אויפפֿרָן ווי מעו
שטייט פֿאָר אַ מלך.

פרײַטִיך-צּוֹ-נָאכְתָּן, זינגען מיר קומען פֿוֹן שׂוֹל
אַהֲיִם, זינגען מיר אַלְעָ צּוֹ-אַמְעָן „שְׁלֹום
עַלְיכֶם“. דער טָאטָע הָאָט אָנוֹן דערצִילָט אַז
מלָאכִים בְּאָנְגָּלִיטָן יְהָדוֹן אִידָּן פֿוֹן שׂוֹל אַהֲיִם.
דערפֿאָר זינגען מיר אַ „שְׁלֹום עַלְיכֶם“ צו די
מלָאכִים.

אויך די זמירות פרײַטִיך-צּוֹ-נָאכְתָּן זיתען
אַזְעַלְכָּע זיסע אָוֹן די שבת'דִּיקָע מאכלים
אַזְעַלְכָּע גַּעַשְׁמָאָקָע. מעו פִּילָט ממש אֵין זַיִּה
דעם טעם פֿוֹן שבת.

פרק אגנו:

פארוואָס זינגען מיר „שְׁלֹום עַלְיכֶם“ פרײַטִיך-צּוֹ-נָאכְתָּן?
פארוואָס טָאָר מעו אֵין שׂוֹל נִיט אָרוֹם לוֹיְפָן אַדְעָר שְׁטִיףָן?
וועַלְכָּע שבת'דִּיקָע נִיגּוֹנִים זינגען דיַר באָקָאנְט?

פרײַטיך הייסט ערְבַּ שְׁבַת. די תְּפִילּוֹת פּוֹן פֿרַיְיטִיךְ נַאֲכַט
הייסן : קְבֻּלַּת-שְׁבַת, מְעֻרֵיב. שְׁבַת אֵין דָעַר פֿרַי דָאָוָונֶט
מעַן : שְׁחָרִית אָוֹן מוֹסָף. מַעַן לְיִיעַנְתָּ אַוַּיד אֵין דָעַר תּוֹרָה
די סְדָרָה פּוֹן דָעַר וּוְאָךְ מִיטְּ דָעַר הַפְּטָרָה. אַפְּטָמָאָל האַלְטָ
דָעַר רְבָּ אַדְרֵשָׁה שְׁבַת. — אַירְקָה אַוַּיד לִיבְ צָוָה הָעָרָן דָעַם
רְבָּסְ דְּרֵשָׁות. עָרְ דָעַצְיַילְטָ פִּילְ מַאֲלָ וּוְאָונְדָעְרָ-שְׁיַינְעָ
אַגְּדוֹת. בֵּין מְנַחָּה לְמְעֻרֵיב עַסְטָ מַעַן "שְׁלוֹשָׁ-סְעוֹדוֹת" אָוֹן
מַעַן זִינְגַּט זְמִירָות. אָוֹן שְׁוֹלָ אַיז טְוָנְקָל אָוֹן די זְמִירָות
דָעַרְוָעָקוּן אָוֹן הָאָרֶצָן אַזָּא בִּיְינְקָשָׁאָפְטָ נַאֲכַזְנָ שְׁבַת וּוְאָסָ
גְּעוּנְגַּט זִיד אָוֹן נַיְימָ אָוֹועָה. נַאָךְ מְעֻרֵיב מַאֲכַט מַעַן
הַבְּדָלָה. דָעַר רְבָּי זַאנְטָ אָז אַנוּטָעָר אִיד פִּילְטָ דָעַם טְעַם פּוֹן
שְׁבַת אַגְּנְצָעָ וּוְאָךְ.

שְׁפָרָאָד-אַיְבָּזְנָגָעָן.

וְאַסְמָ אַיז דָעַר הַיְפּוֹךְ פּוֹן די פָּלְגָעָנְדָעָ וּוּעָרְטָעָר ?
נוּטָ — . רִיְדָ — . מִיאָוָם — . נִידְרִיךְ — . בְּרִיְיטָ
— . כְּשָׂרָ — . פְּלִיסִיקָ — . גְּעוּנוֹמָ — . הַוְּגָעָרִיךְ
— . קָאָרְגָּ — . שְׁטִיְיןָ — . אַוְיְפְּשָׁטְיִיןָ — .
לְוִיפְּנָן — . רִיְדִּין — .

וּוּעָר וּוּיִים :

וּוּעָן מַאֲכַט מַעַן קִידּוֹשׁ ? הַבְּדָלָה ? וּוּעָן דָאָוָונֶט מַעַן שְׁחָרִית ?
מוֹסָף ? מְנַחָּה ? מְעֻרֵיב ? וּוּעָן עַסְטָ מַעַן שְׁלַשָּׁ-סְעוֹדוֹת ?
מַלְוָה-מַלְכָה ?

דער פְּלִינְגֶּר אַבְרָהָם לֵעַ.

אמאל, נאָר אַמְּאָל, האָט אֵין אוֹר כְּשָׂדִים,
איַן אַרְסִינְהָרִים, גַּעֲלַעַבְתָּ אַ מָּאוֹן מִיטְּזָן נָאָמָעָן
תרָת. עָרָה האָט גַּעַדְאָט אַ זָּוּן מִיטְּזָן נָאָמָעָן
אַבְרָהָם. זַיְן פְּרִיעַרְדִּיקָּעָר נָאָמָעָן אֵיזֶן גַּעַוּעוֹן
אַבְרָם, וּוֹאָס מִינְטָן אֵין לְשָׁוֹן הַקְּדוּשָׁן אַ הַוִּיכָּעָר
— דָּעַרְהוּבְּעָנָעָר פָּאָטָעָר. שְׁפָעַטָּעָר האָט דָּעָר
אוֹיְבָעַרְשָׁטָעָר צְוָנָעָגָבָן אַ „הָאָן“ צַו זַיְן נָאָמָעָן:
אַבְרָהָם אַנְשְׁטָאָט אַבְרָם. דָּאָס מִינְטָן אֵין לְשָׁוֹן
הַקְּדוּשָׁן דָּעָר פָּאָטָעָר פָּוּן מַאְסָן פָּעַלְקָעָר.

נאָר אַיְידָעָר אַבְרָהָם לֵעַ אֵיזֶן גַּעַבְיוֹרָן גַּעַוּאָרָן
הַאָבוֹן דָּעָם מַלְּכָן נְמָרוֹדִים שְׁטָעַרְזְּעָעָרָם גַּעַזְעָן
אוּיפְּזִין הַיְמָלָאָן אַ שְׁטָעָרָן וּוֹאָס האָט אַיְינְגָעַשְׁלַוְנָגָעָן
פִּיר אַנְדָּעָרָעָא שְׁטָעַרְזָן פָּוּן אַלְעָאָפִיר זַיְיטָן.
זַיְהַאָבוֹן דָּעָם מַלְּכָן גַּעַזְאָגָט: דָּאָס וּוֹיִזְטָן אֹז באָ
תְּרַחְזָן וּוֹעַט גַּעַבָּאָרָן וּוֹעַרְזָן אַ זָּוּן וּוֹאָס וּוֹעַט
בְּאַהֲרָשָׁן דִּי וּוֹעַלְטָן.

נְמָרוֹד האָט גַּעַוּאָלָט אַבְרָהָם לֵעָן טוֹיטָן,
אַבָּעָרָה תְּרַח האָט אַיְם צְוַאָמָעָן מִיטְּזָן זַיְן מַוְתָּעָר

אויס-בָּאָהָלָטָן אֵין אֲ הַיִּלְךְ. אָוֹן אֲזַוְּיָ אַרְוָם אִם
גַּעֲרָאָטָעוּוּעַט פּוֹן נַמְרוֹדִים הַעֲנָטָן.

פֿרְאָגָן :

וּוִי הָאָטָטָן מַעַן גַּעֲרָוּפְן אַבְרָהָםִים טַאָטָן ? וּוּאָם הָאָבָּוּ דִי
שְׁטַעַרְדוֹן-זְעַרְמָן וּוּגַּעַן אִם פָּאָרָאָוִיסְגַּעַוְאנָט ? וּוּאָם הָאָטָטָן
דָּעַרְ מַלְךְ נַמְרוֹד גַּעֲוָאָלָט צָו אִם טָאָן ? וּוּי אֲזַוְּיָ הָאָטָטָן
תָּרָחָ אִם גַּעֲרָאָטָעוּוּעַט ?

פֿאָרָעָנְדִּיק :

דִי מַאָמָעָ בְּעַנְשָׂת לִיכְטָן —————— דָעַר טַאָטָע זִינְגָּט
שְׁבָתָן. דָעַר טַאָטָע מַאָכֶט —————— שְׁבָתָן אָוֹן יוֹם-טוֹב, אָוֹן
מוֹצָאִי-שְׁבָתָן אָוֹן מוֹצָאִי-יוֹם-טוֹב. ——————

וּוְעָרָ וּוּאָם עַמְּטָוּט ?

דָעַר רְבִי ? דִי תַּלְמִידִים ? דָעַר חֹזֶן ? דָעַר קְהֻלָּה ? דָעַר
רְבָּ ? דָעַר בָּעֵל-קְרִיאָה ? דָעַר בָּעֵל-תְּפִילָה ? דָעַר שְׁמָשָׁ ?

מַאְכָּד קְוַרְצָעָ זָאָצָן פּוֹן דִי פָּאָלְגָּנְדָעָ זַוְעַרְטָעָר :
שְׁבָתָן, יוֹם-טוֹב, שְׁוֹלָן, דָאָוָונָעָן, זִינְגָּעָן, בְּעַנְטְּשָׂן, עַלְטָעָרָן,
קִינְדָעָר, בּוֹנָה, דָרְקָ-אָרְצָן, אָנִינָן, אָמְקוּם-קְדוּשָׁן, זְמִירָות,

אונזער בוד

ליכט, ליכטער, ערבע-שבת, מוצאי-שבת, קידוש, הבדלה,
וועין, שלש-סעודות, שחרית, מוסף, מנחה, מעיריב, דרשת,
דרשה-גען.

וועי ציילט מען ?

כ"א, כ"ב, כ"ג, כ"ה, כ"ה, כ"ז, כ"ז, כ"ז, כ"ז, כ"ט, ל'
מ', נ', ס', ע', פ', צ', ק', ר', ש', ה'.

40   ,30   ,22   ,23   ,29   ,28   ,27   ,26   ,25   ,24   ,23
        ,21   ,21   ,60   ,70   ,100   ,200   ,300   ,400

אונזער חדר.

אין אונזער חדר זייןען דא פיל קלאסן.
קינדרער הייבן און פון אלט-בית אוון ענדיקון מיט
גמרא. פון חדר גיעען די קינדרער אריבער אין
דער ישיבת. בא אונז אין חדר לערנט מען
חומש מיט רישע, ניז (נביאים, כתובים), לשון
הקדש, אידיש, אידישע געשיכטע, דיןימ, אגדה,
גמרא.

מיר הויבן און גיון אין חדר צו פינחס-יעקב
יאר. דער רבוי או פאר אונז וועי אונזער

טאטע און מיר זיינען פאר אים ווי איינגענע
קינדרער. מיר האבן מורה און דורך-ארץ פארץ
רבין. מיר האבן אים אבער ליב פאר זיין
גוטסקייט און הארציקיט, באזונדערס פאר זיינע
וואונדערברבר-שיינע מעשיות פון חומיש, ניד
און תלמוד.

מיר גייען איז חדר כמעט אלע טאג. שבת
באטאג האבן מיר א מסבתי-שבת. מיר קליבו
זיך אלע צויאמען איז א גרויסן צימער ארום
געדעקטע טישן. יעדער אינגער פון אונז ברײיננט
מיט זיך זיין קלענערן ברודעריל, אדרער א
פרײינט. מיר הערן דארט שיינע מעשיות וועגן
שבת המלכה. מיר זיינגען אלע זמרות און
פארברײינגען זיער געמייליך. מיר פיערן איז
חדר יעדן אידישן יומ-טוב. דער רב כי דערקלערט
אונז דיבּ אַרְיִיטָונָג פון יעדן יומ-טוב, ווי אוד
זיינע דינים און מנהנים.

דער פְּלִינְגֶּר אַבְרָהָם־לֵעַ (פָּרוֹזָעָזָן).

ווען אַבְרָהָם־לֵעַ אַיְזָאָקִיסָּל אָונְטָעָרְגָּעָוּאָקָסָן
 האט ער אַנְגָּעָהָיוִבוּ בְּעַאֲבָאַכְּטוֹן אַלְעָס אָרוּם אִים.
 ער האט גַּעַזְעָנוּ אִין זַיְן טַאֲטָנָס הַוִּז פִּילְעַ
 אַבְגָּעָטָעָר, וּוְעַלְכָּעַ זַיְן טַאֲטָעַ האט אַלְיַוְן גַּעַמְאַכְּט
 פּוֹן הַאַלְיַזְּ, פּוֹן שְׁטִיְּזַ, פּוֹן נַאֲלָד אָוּן זַיְלָבָעָר.
 תְּרַח האט די אַבְגָּעָטָעָר פָּאַרְקְוִיפְּט צַו יְעָדוֹ
 אַיְינָעָם. אַלְעַ האָבוֹן גַּעַדְיַינְקָט אֹז זַיְן קַעַנְעָנוּ זַיְן
 הַעַלְפּוֹן אָוּן האָבוֹן דָּאַרְיְבָעָר פָּאָר זַיְעָרָע לְעַצְטָעַ
 גַּעַלְט זַיְד אַ גַּעַטְשָׁקָע אַיְינְגַּעַשְׁאָפְּט.

אַבְרָהָם־לֵעַ, אָבָעָר, האט זַיְד יְעָדוֹ טַאֲגַג צַו זַיְן
 אַלְיַזְּ מַעַר צְוָגָעָקוּקָט, ער האט גַּעַזְעָנוּ וּוְיִזְיַין
 פָּאַטָּעָר האט זַיְן גַּעַמְאַכְּט. ער האט פָּאַרְשְׁטָאַנְעָנוּ
 אֹז אַ שְׁטִים הַאַלְיַזְּ, שְׁטִיְּזַ, נַאֲלָד, אַדְעָר זַיְלָבָעָר
 קַעַז אַפְּילְוּ זַיְד אַלְיַוְן נִיט הַעַלְפּוֹן, אַנְדָּעָרָע אַודָּאי
 נִיט. ער האט אַנְגָּעָהָיוִבוּ פָּאַרְשָׁוֹן אָוּן זַוְּכוֹ דֻּעָם
 אַמְתָּז בָּאַשְׁעָפָעָר פּוֹן דָּעָר וּוְעַלְט אָוּן פּוֹן אַלְעָס
 וּוְאָס אַוְיָהָ דָּעָר וּוְעַלְט.

ער האט געזען די זונ, די לבנה אוון די
שטערן אויפֿין הימל אוון צווערט געדינקט או
זוי האבן די וועלט באשאפן. אבער ווען ער
האט זוי געזען פון צייט צו צייט פארשווינדן
דאט ער פארשטאנגען או עם מוז זיין א וועלט-
באשעפער אוון א וועלט-פֿירער וואס ליעבט
אייביך אבער מיר קענען אים ניט זען.

אט איז האט דער קלינער אברהムלע
אויס-געפונגען וועגן דעם אויבערשטיין אוון מיט
דער צייט געווארן דער לערער פון די מענטשן
אוון דער פֿאטער פון די אידן.

פרק א ג :

וואס לערנען מיר אין חדר ? פֿאַרוֹואָס איז דער רבּי באָ
אוונו ווי אַטְאַטְע ? וואס איז אַזְוִינְס אַ מסבַת שְׁבַת ? פֿאַרְ-
וואס האבן די מענטשן געקויפֿט אַבענְטַעַר באָ תְּרֵחָן ?
וואס האט אַברָהָם לְעִידָן טָאג גַּעֲזָעַן ? וואס האט ער
פארשטאנגען ? וואס האט ער צו ערשות געדינקט ? וואס
האט ער צום סוף אויסגעפונגען ? פֿאַרוֹואָס רַוְפְּט מַעַן אַים
„אַברָהָם אַבְּינוּ“ ?

צִוְיל :

פָוָן אַיִינָס בֵּין צָעָן. פָוָן צָעָן בֵּין צֹוָאנְצִיךְ. פָוָן צָעָן בֵּין
הַהֲנְדָרֶת אֵין צָעַנְדְלִיקָעֶר. פָוָן אַיִינָס בֵּין צָעָן מִיטָאָתִוָּת.
פָוָן צָעָן בֵּין צֹוָאנְצִיךְ (מִיטָאָתִוָּת).

פָאָר עַנְדרִיךְ :

צֹוְוִיְיטָעֶר, דְּרִיטָעֶר, צָעַנְטָעֶר
עַלְפָטָעֶר, וּוּפִילְלָעֶר,
אַיְזָנָה, חָה, יַיְדָה, טַזָּה, כַּהָה, לַזָה, מַטָּה, נַזָה, סַזָה
פַזָה, צַבָה, קַזָ ?

שְׁפָרָאָד-אִיבָּוּנְגָעָן.

מַיְין בָּזֶךְ, דִּיְין בָּזֶךְ, זַיְין בָּזֶךְ, אַיר בָּזֶךְ, אָוְנוּזָעֶר בָּזֶךְ, אַיְיעֶר
בָּזֶךְ, זַיְיעֶר בָּזֶךְ. מַיְינָע בִּיכָעֶר, דִּיְינָע בִּיכָעֶר, זַיְינָע בִּיכָעֶר,
אַירָע בִּיכָעֶר, אָוְנוּזָעָר בִּיכָעֶר, אַיְיעָרָע בִּיכָעֶר, זַיְיעָרָע
בִּיכָעֶר. מַיְין סְדוּרָה, דִּיְין סְדוּרָה, זַיְינָע סְדוּרִים,

מַיְין חֻמְשָׁה
אַיר האָב גַעַלְעַרְנַט, דו האָסְט גַעַלְעַרְנַט, עַר האָט גַעַלְעַרְנַט,
זַי האָט גַעַלְעַרְנַט, מִיר האָבָן גַעַלְעַרְנַט, אַיר האָט גַעַלְעַרְנַט,
זַיְיָה האָבָן גַעַלְעַרְנַט.
אַיר בֵּין גַעַנְאַנְגָעָן, דו בִּיסְט גַעַנְאַנְגָעָן, עַר אַיְזָנְגָעָן, זַיְיָ
אַיְזָנְגָעָן, מִיר זַיְינָע גַעַנְאַנְגָעָן, אַיר זַיְימָט גַעַנְאַנְגָעָן, זַיְיָ
זַיְינָע גַעַנְאַנְגָעָן.

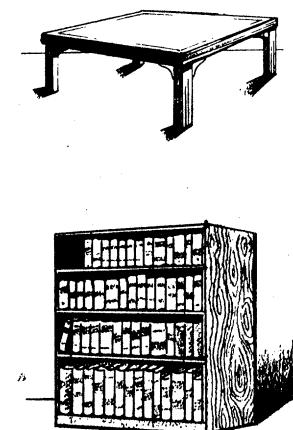
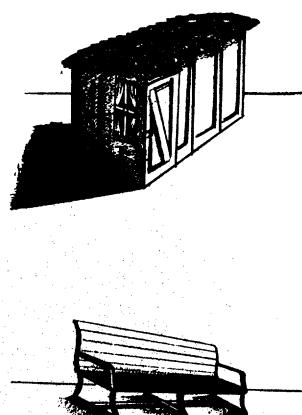
מאך זאגן און דערツייל:

א הויז, א שטיבל, צימערן, א זאנט, זונענט, פענסטער, טידן,
 א סופיט, א דיל, א קיד, אן עס-צימער, א גאטס-צימער,
 א שלאָפּ-צימער, א באָד-צימער, א וואַש-צימער, א קעלעהָ,
 א טיש — טישן, א שטול — שטולן, א באָנק — ביינק, א
 סָאָפָּא, אָוֹרֶם-שָׁטוֹל, אָפּוּס-בִּינְקָעַלְעָע, אָשְׁרָאָנָּק, אָבִיכָּעָר-
 שְׁרָאָנָּק, אָכְלִידָעָר-שְׁרָאָנָּק, אָשְׁפִּיאָזְקָאָמָעָר, אָבוּפָעָט, אָ
 היַינְג-לָאָמָפּ, אָפּוּס-לָאָמָפּ, אָשְׁפִּיל-צִימָעָר, אָקִינְדָּעָר-
 צִימָעָר, בִּיכָּעָר, קְלִידָעָר, שְׁפִּילְצִיְּגָן, אָמוֹזָה, תְּפִילְיָן, אָ
 טְלִית, אָטְלִית-קְטָנוֹן, צִיצִית, אָסִידָוָר, אָחוֹמָש, אָמָזוֹן,
 אָתוֹרָה-לְעָע, אָמוֹזָה-לְעָע, אָלוֹחָיל, אָגְמָרָא, אָמָשְׁנוֹת, אָ
 סָפָר-תּוֹרָה, קְרִיאָת-שְׁמָע, מְדֻדָּה-אָנִי, אָמוֹזָן, אָמָנִין, אָ
 שָׁוֵל, אָבִית-מְדָרְשָׁה, אָרוֹן-קוֹדֶשׁ, אָשְׁלָחָן, אָוּמוֹד,
 אָבִימָה, אָחוֹן, אָשְׁמָש, אָרְבָּב, אָגְבָּאי, עַלְיוֹת:
 כָּהּוֹן, לְוי, שְׁלִישִׁי, רְבִיעִי, חֲמִישִׁי, שְׁשִׁי, שְׁבִיעִי, אַחֲרָוֹן,
 מְפִטְיר, הַפְּטָרָה, הַוּצָאת, הַגְּבָהָה, נְלִילָה, הַבְּנָסָת,
 פְּתִיחָת הָאָרוֹן, שְׁחָרִית, קְרִיאָת-הַתּוֹרָה, מוֹסָף, מְנַחָּה,
 מְעַרְיב, קְיֻדּוֹש, הַבְּדָלָה, שְׁבָתָה, יוֹם-טוֹב, עַרְבָּה שְׁבָתָה,
 מוֹצָאִי-שְׁבָתָה, עַרְבָּה יוֹם-טוֹב, פֶּסַח, שְׁבָועָות, רָאַשׁ

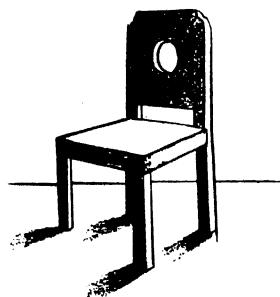
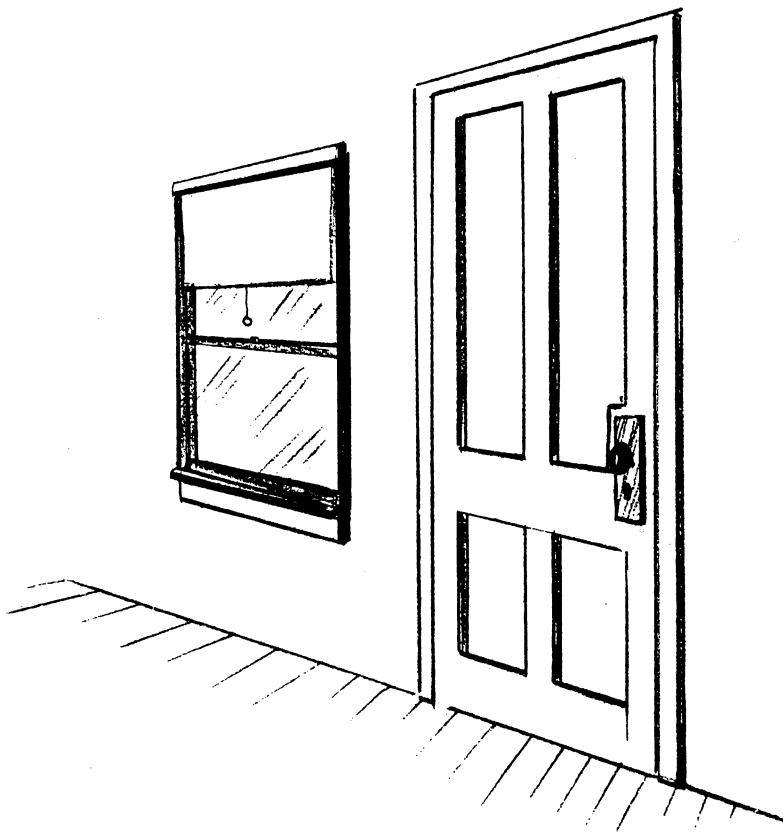

אוֹנוּעָר בְּזַד

השנה, יום-כפור, סכות, הוישענא-רבבה, שנייני-עצרת, שמחת-תורה, חנוכה, פורים, מצות, ארבע-כוכשות, מרור, חרוסת, כרפס, זרוע, ביצה, אפיקומן, הנגדה, חמץ, ביעור, חמץ, מכירת-חמצ, בדיקת-חמצ, טל, חול-המווער, ספרה, ל'ג-בעומר, שלשת ימי הגבלה, ערבע-שבועות, קבלת-התורה, תיקון ליל שבועות, מתן-תורה, חנ-הבכורים, חג-הקציר, מגילה-רות, הזכרת נשמות, שבעה עשר בתומי, תשעה-באב, סליחות, שופר, תקיעות, לדוד אורי, חנ-הוכרז, יום תרואה, יום הדין, תשליך, לשנה טובה, כתבו, צום-נדלי, עשרה-ימי-תשובה, כפרות, כל-נדלי, נעילה, סוכה, לולב, אתרוג, הדרים, ערבות, הוישענא, הקפות. חדשים: תשרי, חשוון – מר-חשוון, כסלו, טבת, שבט, אדר ראשון, (ادر שני), ניסן, אייר, סיון, תמוז, מנחם-אב, אלול, עשרה בטבת, חמשה עשר בשבט, תענית אסתר, משלוח-מנות.

אָנוֹבָעַר בָּזֶךְ

וְעוֹרְטֵלְעָד :

- א. אָן גַּט נִיט קִיּוֹן טְרָאָט.
- ב. בְּעַסְעָר שְׁפָעַטָּעָר אִידָּעָר קִיּוֹנָאָל.
- ג. גּוֹטְסְקִיּוֹת הָאָטָט קִיּוֹן שְׁיעָוָר נִיט.
- ד. דָעָר זָאָטָעָר גּוֹיְכָט נִיט דָעָם הַונְגָעָרִיכָו.
- ה. הַיְינָטָט וּזְאָוָזָמָאָרָגָנוֹ רָוּ.
- ו. וּזְאָוָוָה דָרָאָט אִיזָחָכָמָה.
- ז. זָאָגָמָיר וּזְאָוָרָדָיָן חָבָר אַיזָ, וּזְאָל אִיךְ דָיָר זָאָגָן וּזְאָוָר
דוֹ בִּיסְטָט.
- ח. חָכָמָה אָן יְרָאָה טָוָגָנָטָט.
- ט. וּזְאָמָר דָאָס וּזְאָמָר עַס אִיזָנָט אִיךְ פָאָר דָיָן חָבָר.
- י. יְרָאָתָשָׁמִים מֹזָוּ קּוֹמָעָן פְּרִיעָר פָאָר חָכָמָה.
- כ. כָּאָפָנִיטָט,דוֹ קְעַנְסָטָט קְרִיגָנוֹ אִיבָעָר דִי הַעֲנָטָט.
- ל. לִיבָדָיָן בְּרוֹדָעָר וּזְיךָ אַלְיָיָן.
- מ. מַעַטָאָר נִיט זְיָין אִיבָעָר קְלוֹגָט.
- נ. נִוְיָט בְּרַעֲכָט אַיזָן.
- ס. סּוֹף גַּנְבָּה לְתָלִילָה.
- ע. עַס אָזָן בְּעַנְטָשָׁ אָזָן וּזְיךָ אַמְעַנְטָשָׁ.
- פ. פָוָן אַיְלָעָנִישָׁ קּוֹמָטָט קִיּוֹן גּוֹטָט נִיט אַרְוָוִים.
- צ. צְדָקָה אִיזָמְצִיאָלָט פָוָן טְוִוָטָט.
- ק. קְעַנְסָטָט זְיָין אַגָּוָן אָוִיבָדָוּ וּוּלְסָטָט נָאָר.
- ר. רִיאָיָן אִיזָזְלָבָעָר, שְׁוּוִינָגָן אִיזָגָלָדָ.
- ש. שְׁעָם זְיךָ נִיט פְּרָעָגָן וּזְעַסְטוֹ נִיט בְּלָאַנְדָזְשָׁעָן.
- ת. תּוֹרָה אִיזָדִי בְּעַסְטָעָ סְחָוָרָה.

פָּאָרָעֵנְדִּיק לְוִיטָן מַוְסְטָעָר :

תּוֹרָה אֵין דַי בְעַסְטָע סַחֲוָרָה.
הַיְינָמֶט טַו אָז ————— רַו.
לִיבּ דִּיְן חַ ————— וּוְיִידּ —————.
רַיְידַן אֵין ————— שָׂוְוִינְגּ אֵין —————.
בְּעַסְעָר ————— אַיְידָעָר —————.
פַּוּן ————— קְוָמָטּ קִיּוּן ————— נִימּ אַרְוָם.
וּוְאוּ תּוֹרָה דָאָרְטּ —————.

פָּאָרָעֵנְדִּיק :

פְּסָחָ פָּאָלָט אֹוִים אֵין חֹדֶש —————.
שְׁבֻעוּוֹת פָּאָלָט אֹוִים אֵין חֹדֶש —————.
רָאַשׁ-הַשְׁנָה פָּאָלָט אֹוִים אֵין חֹדֶש —————.
יוֹם-כְּפֹורָ פָּאָלָט אֹוִים אֵין חֹדֶש —————.
סְוִיכּוֹת פָּאָלָט אֹוִים אֵין חֹדֶש —————.

וּוְעַן אָזּוּ וּוְאָס ?

עַסְטָמָעַ נָאָר מַצְחָ ? בְעַנְשָׁטָמָעַ אַתְרוֹג ? לְיִיעַנְטָמָעַ
מְגַילָּת-אַסְתָּר ? בְּלָאָטָמָעַ שַׁוְפָר ? פָּאָסָטָמָעַ אָזּוּ מָעַן
פָּאָרְבְּרִינְגָטּ דָעַם נָאָנְצָןּ טָאָגּ אֵין שָׁוֹל ?

וּוְאָס ?

פְּרַעְגַּטּ אַ קִינְדּ פְּסָחָ ? טַוְטָמָעַ בְּאַם טִיךְ רָאַשׁ-הַשְׁנָה ?
טְרַאְגַטּ מָעַן צָוְהַפּוֹת שְׁמַהְתּ-תּוֹרָה ? בְעַטָּמָעַ יוֹם-כְּפֹורָ ?
לְיִיעַנְטָמָעַ אֵין שָׁוֹל פּוֹרִים ? תְּשַׁעַה-בָּבָבּ ?

דער פְּלִינְגָּעָר יִצְחָקֶל.

יצחקל איז געווען א בודיחיד צו זיין מאמען, און אהיס-באליבט קינד צו זיין טאטן. ווען ער איז געבערן געוווארן איז זיין טאטע אברהם אלט געווען הונדרט יאר און זיין מאמע שרה ניינציך. ער איז געווען זיינער ענלאיד צו זיין פֿאָטָעָר איז זיין אויסזען. ווען ער איז אויס געוואקסן האט ער און אלען נאכגעפאָלָגָט זיינע עלטערן.

זיין מאמע האט געצייטערט איבער זיין יעדן טרייט. איבערהויפט האט זי מורה געהאט אן ישמעאל'קע, אברהמס זוּן, פון זיין צווייטער זוייב הנר (אמאליקע יארן האט א מאן געמענט האבן מער ווי איז פֿרוּן), זאל יצחקילען ניט אראָפּ-פֿירן פון גלייכן וועג. ישמעאל'קע איז געווען א „פראָ-אָדָם“. מיט אלעמען פֿלָעָגָט ער זיך קריין און אויך, ניט זעלטן, זיך שלאנן. אלע האבן אים פֿיינט געהאט פֿאָר זיין ווילדקיט.

שרה האט דאריבער געבעטען אועבקישיקן
ישמעאל'קען מיט זיין מוטער הנור. איזוי איז
ITCHAK'EL AOISCH-GUWOAKSEN וויי „א פוינטלע אין א
געסטעלע“. זיין טאטעה דער צדיק אוו זיין מאמע
האבן מיט זיער לubar געויזען א לעבעדריקן
בישפיל זיער יצחק'לען ווי איזוי א איד דארף
לubar אויה דער וועלט.

פֿרֿ אַגְּנוֹ:

פאר-וואס איז יצחק'ל געווען איזוי טיעיר אוון באַליבט בא
זײַנע עַלטערן? פֿאַר-וואס האט מען ישמעאל'קען גערופן
„פראָ-אָדָם“? פֿאַר-וואס דארף מען אַנטַלַּוִיפָן פֿוֹן אַשְׁלַעַכְתָּן
חבר? פֿוֹן וועמַען דארף זיך אַקיינד אַפְּלַעֲרַנְעַן?

שְׁפָרָאָךְ-אִיבָּזְנָגְנָעָן.

איך וועל זיין. דו וועסט זיין. ער, זי וועט זיין. מיר וועלן
זיין. איך וועט זיין. זי וועלן זיין.

כענִי אַיּוֹ בְּרוֹגָנוֹ.

די מאמע איז אַריַין אַיּוֹ קַיד אָוֹ גַעֲטָרָפָן
די קַאַץ לְעַקְטָן דַי מִילֵּךְ אָוֹ בְעַנִּי זַיְצַט אָוֹ
קַוְקַט אָגָן.

איַן דַי מאמע אַיּוֹ כַעַם גַעֲזָרָן אָוֹ אַיִּסְטָן
געַשְׁרִיּוֹן: פָאַרְוּאָם טְרִיבְסְטָן נִיט אַוְעָק דַי
קַאַץ פָוָן דַי מִילֵּךְ?
אַיך בֵּין בְּרוֹגָנוֹ אַיִּיף דַעַר קַאַץ, עַנְטָפָעָרָט
בְעַנִּי, וּוַיְיַלְלָה זִי הַאֲטָמִיד אַדְרָאָפָע גַעֲטָאָן אַיּוֹ
הַאֲנָט. אַיך רַעַד נִיט צֹו אַיר . . . .

פְּרַאֲגָן :

1. פָאַרְוּאָם הַאֲטָמִיד בְעַנִּי גַעֲלָאָן דַעַר קַאַץ לְעַמּוֹ דַי מִילֵּךְ?
2. דַאֲרָהָפָע מַעַן יִיּוֹן בְּרוֹגָנוֹ אַוְתָה אַוְמִיצָן?

אָזָעַר בְּעֵלִי חַיִּים.

רבי איז אמאָל געגאנגען איז נאָס. מען האָט געפֿוֹרט אַ קאָלֶב צוֹ דער שַׁחַיתָה. האָט זיך די קאָלֶב אַרוֹיסְ-גַּעֲרִיסְן אָוּן באַהָאָלְטָן די קאָפּ אָונְטָעָר רְבִּים פָּאָלָעַ, אָזְוִי ווּי עַם ווּאָלָט גַּעַזְוּכְטָן דָּאָרְטָן שְׂוִיזָן.

האָט רְבִּי גַּעַזְאָגָט: נֵי ווּאָוּ מעַן פִּירְטָן דִּיר ווּיְילָן דָו בִּיסְטָן דָאָרְוִיָּפּ באַשְׁאָפָן גַּעַזְוָאָרָן. זַיְינְעַן אוֹיְףָ רְבִּין גַּעַקְוּמָעַן יִסְוִירִים.

זַעַט עַר אַיִּינְמָאָל ווּי די דִינְסְטָן קַעַרְטָן די הַוִּזָּן אָוּן ווּיְלָן אַרוֹיסְ-זַוְאָרְפָּן קְלִיְינָעַן קַעַצְעַלְעַד אַיְן דְּרוֹיְסָן. זַאְגָט רְבִּי צוֹ אַיר: לְאָזָן זַיִן סְאיַין אַ רְחַמְנָות.

האָט מעַן זיך אוֹיְףָ אִים אַיְיךְ מְרַחְםָן גַּעַזְוּעָן מִן הַשְּׁמִים אָוּן עַר אַיְן גַּעַזְוָנָט גַּעַזְוָאָרָן.

פָּרָאָגָן:

1. פָּאָרוּאָם האָט די קאָלֶב באַהָאָלְטָן די קאָפּ אָונְטָעָר
רְבִּים פָּאָלָעַ?

2. האט איד רבִּי באשיצט?
3. פֿאָרוֹוָאָס זֵינְעַן אוֹיפֿ אַים יְסֻׂרִים גַּעֲקוּמָעַן?
4. פֿאָרוֹוָאָס האט עֶר נִיט גַּעֲלָאוּעַן אַרוֹיסּוֹוָאָרְפּוֹן דִּי קָעַ-
צְעַלְעַד?
5. וּוֹאָס מִיְינְטַ צָעַר בְּעַלְיִ חִים?

דרֵי "ראָלְסַ" אָוֹן אַ בִּינְגַּן.

משה איז געווען הונגעריך. די מאמע האט
אַים מיט-געגעבו געלט צו קוייפּן זיך עפּעס צום
עסען. האט עֶר זיך געקייפּט אַ רָאַל אָוֹן עֶסְמָן.
אויפּגעגעסן. עֶר איז נָאָר אַלְעַז גַּעֲוָעַן הונגעריך.
האט עֶר געקייפּט אַ צוּוִיתָן אָוֹן אַ דְּרִיטָן, אַבְּעָר
עֶר איז נָאָר אַלְעַז גַּעֲוָעַן הונגעריך. צום סוףּ
האט עֶר געקייפּט אַ בִּינְגַּן אָוֹן זיך אַנְגַּעגעסן.

— ווֹאָס פָּאָר אֲנָאָר אִיךְ בֵּין, הָאָט מִשָּׁה
גַּעַזְאַט. אִיךְ הָאָב אָוְמִיזֶט אַוִּיסְגַּעַזְבָּן גַּעַלְט
אוּיָה רַאֲלָם. ווֹעַז אִיךְ קַוְיָה גַּלְיָיךְ פָּוּן אַנְהָוִיב
דָּעַם בִּינְגָל, וַאֲלָט אִיךְ בָּאָלְד זַאֲט גַּעַוְאָרָעָן . . .

פָּר אָגָן :

1. אַיז מִשָּׁה גַּעַוְעָן אֲנָאָר אַדְעָר אַקְלוֹנָעָר?

דָּעָר זַוְילְדָּעָר פָּרִץ.

פָּרִץ אַיז גַּעַוְעָן אֲזַוְילְדָּעָר, שְׁלַעַכְטָעָר
אַנְגָל. דָּעָר רַבִּי הָאָט פָּוּן אִים גַּעַהָאָט פִּילְ
צְרוֹת. אִיךְ דֵי חַבְרִים זַיְנָע הָאָבוֹן פָּוּן אִים פִּילְ
גַּעַלְיִיטָן.

עָר פַּלְעָגֶט טּוּמְלָעָן, לְאָכוֹן אוֹו שְׁטָעָרָן. עָר
פַּלְעָגֶט אַוִּיסְ-גִּיסְן טִינְט אוּיָה דֵי סְפָרִים, צְוִירִיְיסְן
דֵי הַעֲפָטָן, אַלְעָם צְוִירָעָן אוֹו נָאָד שְׁלָאָגָן דֵי
קִינְדָּעָר.

ווען דער רב**י פְּלָעַנְטֶה פְּרָעָגָן**: ווער טומלט
עם איזין, ווער האט איסיגענסו די טינט, ווער
האט צוריסן די ספרים? פְּלָעַנְטֶה פְּרָץ אִימָעֶר
גענטפערן: ניט איד! ניט איד!

איינמאָל איז דער רב געקומען איז חדר
פְּאַרְהָעָרָעָן די קינדרער. האט דער רב געפְּרָעַנְטֶה
פרײַזֶן: ווער האט באַשָּׁאָפָן דעם הימֶל מיט
דער ערְד?

האט פרײַז אויַף אַ קֹּול געענטפְּרָעַט: ניט
איד! ניט איד! אלע האבן איסיגענְשָׁאָסֶן איז אַ
חוּבָן גַּעֲלָעַטָּעָר.
פרײַז האט זיך פְּאַרְשָׁעָמֶט אָוּן זיך צְעוּווַיָּינְט.

פְּרָאָגָן:

1. וואָס פְּאָר אַ צְרוֹת פְּלָעַנְטֶה פְּרָץ אַנְמָאָכָן?
2. " פְּלָעַנְטֶה ער אִמָּעֶר זָאנָן?
3. " האט אִים דער רב געפְּרָעַנְטֶה?
4. " האט פרײַז געענטפְּרָעַט?
5. פְּאָר וואָס האָבָן אלע גַּעֲלָאָכָט?

דער קלינער יצחק (פארזעזונג).

ווען יצחק איז אונטער-געוואקסן, האט
אים זיין טאטע אברהם געפֿרט צו דער עקידת
דער אויבערשטער האט געהיסן אברהם עז
נעמען זיין באַליבָּן בויזיד און אים מקריב
זיין צו גט. ווען זי זיינען געקומען אויפֿז
בְּאַשְׁטִימָן פְּלָאַז, האט אברהם אויפֿגעבויט
דָּארט אַ מזבח און געוואָלט מקריב זיין יצחק ליען
פֿאָר אַ קְרָבָּן צו גט.

אָבער דער אויבערשטער פְּאַרְלָאנְגְּט ניט
קיין מענטשן קרבנות. דָּארִיבָּר האט ער צוֹ
עַשֵּׂיקָת אַבְרָהָם אַן אַיל (אַ בָּאַרְאָן) מקריב
צו זיין, אַנְשְׁטָאַט יצחק ליען.

אונזער שופְּר איז געמאָכָט געווארן פֿוֹן אַ
חרן אַיל (אַ בָּאַרְאָס הָאָרָן) און דער מאָנְט אַנוֹ
יְ עַקְיָדָת יצחק.

אונזער בוד

פראגן:

1. פאר וואם האט אברהט געפירות יצחקן צו דער עקיידה?
2. וואם פארלאנט גט פון מענטשן?
3. וואם דערמאנט אונז די עקיידת יצחק?

שפראד-איונגגען:

איך וועל שרייבן, דו וועסט שרייבן, ער, זי ווועט שרייבן,
מיר וועלן שרייבן, איך ווועט שרייבן, זי וועלן שרייבן.

פארענדיך:

איך שרייב, דו —————, ער —————, זי —————, מיר —————
איך —————, זי —————. איך האב געשרייבן, דו —————
ער —————, זי —————, מיר —————
איך —————, זי —————.
איך וועל שרייבן, דו —————, ער, זי —————, מיר
איך —————, זי —————.
שרייב, שרייבט, זאל ער שרייבן, שרייבן — שרייבנדיך,
לייענען — לייענענדיך, טאן — טוענדיך, גיין — גיענדיך.
איבערשרייבן, אויששרייבן, אויפשרייבן, נאכשרייבן, פאר-
שרייבן, צוששרייבן.

דער קלײַנֶער יונקעלע

יונקעלע האט געהאט א צוילינג-ברודערל
עשויַקע.

יונקעלע איז געווען א שיינער, גלאטער
איןגעַלָּע, שטיל און באשידן, ממש דער היפוך
פֿוֹן עשוַיקען.

דער טאטע האט לֵיב געהאט עשוַיקען, און
די מאָמע — יונקעלען.

אמָאל האט דער טאטע, יצחק, געשיקט
עשויַקען איז פֿעלֶד אַריין אוּף יַאנֶד, און
געזָאנֶט אָו שפֿעטער ווועט ער אִים בענטשָׁן.

די מאָמע רבקה האט באַשְׁלָאָסֶן אָו אִיצֶט
אייז די בעסטע צוּיט צוּ קְרִינָן דעם טאָטָזִים
ברכות פֿאָר אַיר באַלְיבְּטָן יעַקבּ.

זי האט צוֹנְגָעָרִיט גוֹטָע מאָכְלִים מִיט ווַיַּזְנֵן
אוּן געשיקט יעַקבּ זָוֵם טאָטָן. יצחק האט אִים
געבענטשָׁט: „גַּט זָאָל דִּיר גַּעֲבָן פֿוֹן די טַוִּי פֿוֹן

הימל און פון די פעטקייט פוּ דער ערֵד אוּ
פַּיל קָאָרֶן אָוּן וְוִיּוֹן . . . די וּאָס שְׁעַלְתָּן דַּיְוָ
זָאָלָן זִיּוֹן פָּאָרְשָׁאָלְטָן אָוּן די וּאָס בְּעַנְטְּשָׂוּן דַּיְוָ
זָאָלָן זִיּוֹן גַּעֲבַעַנְטִישְׁטָן).

פרק נ:

1. פָּאָר וּאָס הָאָט רְבָּקָה לִיב גַּעַהָאָט יְעַקְעַלְעָן ?
2. וְוִי אָזְוִי הָאָט יְעַקְבָּגָן גַּעַקְרָאָגָן דַּעַם טָאָטוֹס בְּרָכוֹת ?
3. וְוּעָר זִיְגָעָן אָוּנוּעָרָעָ אָבוֹת ?

די קלינע קשיא-פרענערין.

די קלינע אַסְטָר אַיז גַּעַוּעַן באָוָאָסְט אַין דַּעַר מִשְׁפָּחָה
אַלְמָא „קְשִׁיא-פְּרָעָנְעָרִין“. אָוִוָּת יְעַדְעָר זָאָר הָאָט זִי לִיב גַּעַהָאָט
פְּרָעָנָן אַ קְשִׁיא, נִטְגְּלָאָט אָוּיִזְיָה, נָאָר וּוְיִלְזִי הָאָט גַּעַוּאָלָט
עַס פָּאָרְשְׁטִיּוֹן.

איינמאָל הָאָט זִי גַּעַפְרָעָנֶט דַּעַר מַאֲמָעָן: פָּאָרוֹאָס,
מַאֲמָעָלָע, מוֹזִיאַךְ יְעַדְוָן פְּרִימָאָרָגָן זָאָנוּ מַוְדָּה אָנִי? וּאָס מַיְינָט
מַוְדָּה אָנִי?

איך קלונע מאמע האט א שמייכל געטאן און געזאנט :
 נאך א גאנצן טאג שפילן אוון לערנען ווערסטו פארמאטערט.
 ווי נאך דו ליינסט זיך אוין בעט, ווערסטו באלאד אנטשללאפֿן, —
 ניט איזו ? ”

געווים איזו, מאמע, האט אסתראַקע געענטפערט.
 אבער אין דערפרֵי שטֵי איך אויף און אויס-גערטע, און אָפּ-
 געפרישטע, פֿול מיט ניע כהות צום לערנען אוון שטיפֿן.
 אבער וויאָס האט עס צו טאן מיט 'מודה אני' ?

— “דו זעסט, מײַן קינד, ווען מיר זאגן מודה אני, דענקען
 מיר גֶּט פֿאָר דעם נס וויאָס טרעפט אונז יעדן טאגן. מיר ליינז
 זיך שלאָפֿן פֿאָרמאטערט און דערשעפט און כאָפֿן זיך אויף
 דערפרישט און פֿול מיט ענערגיַע און ניע כהות. מיר וויסט
 או דאס איז אלעַס פֿון גֶּט און דערפֿאָר דענקען מיר אַיס” .
 האט געענטפערט די מאמע.

די קלײַנע קשיַא-פרענערין האט זיך דערפרֵיַט און דאָט
 צוּזָאמָען מיט דער מאמען איבערגעזָאנְט :
 מודה אני — איך דענק דיר, לְעַבְדִּיקָעָר, אַיְבְּקָעָר קענִיגַן,
 וויאָס האט מיט רחמנות איז מיר אומגעקערט מײַן נשמה ;
 גְּרוּזִים איז דִּין בְּאַנְגְּלוּזִיבְּטְקִיַּט.

פֿרְאָגָן :

1. פֿאַרְוּאָס הָאָט מֵעַן גַּעֲרוֹפָן אַסְתָּרִין דַּי "קַשְׁיָא-פֿרְעָנְעָרִין"?
2. פֿאַרְוּאָס פֿלְעָגָט זַיְפְּרָעָנְגָן אַזְוִי פֿילְ קַשְׁיָאָס?
3. פֿאַרְוּאָס דַּאֲרָף מֵעַן זַגְּנָן מַודָּה אַנְיִיעַדְן פֿרְיָמָאָרָן?
4. קַעַנְסָטוֹ מַודָּה אַנְיִ אַוְיפָּ אַוְיסְוּוּיְינִיק?
5. קַעַנְסָטוֹ פֿאַרְטִּיוֹיטְשָׁן מַודָּה אַנְיִ?

כַּכְדַּ אַתְּ אַבְּיךָ וְאַתְּ אַמְּדָ.

די צוּוִי קְלִיְינָעַ אַינְגְּלָעַד זַיְנָעַן גַּעֲוָעַן
אַזְוִי פֿאַרְטִּיפָּט אַיְן זַיְעָרְ מַעֲשִׂיותְבוֹה, אֹז זַיְיָ
הָאָבָן נִיטְגַּעַת עַהֲדָת וְיִמְאָרִים מַאֲמָעָ אַיְזָ אַרְיִין
אַיְן צִימָעָר.

מַאְיָר הָאָט אַבְּעָר גַּלְיִיד אַ שְׁפְּרוֹנָג גַּעֲטָאָן
צַו הַעֲלָפָן זַיְן מַאֲמָעָ אָוֹן גַּעֲזָאנָט: מַאֲמָעָ, דַו
בִּיסְט זַיְכָעָר פֿאַרְמָאָטָעָרָט. קָעָן אַיְדָעָפָעָם טָאוֹן
פֿאָר דִּיר?

— «אַ דָּאָנָק דִּיר, מַיְיָן קִינְדָּה, הָאָט מַאְיָרִים
מַאֲמָעָ גַּעֲעַנְטָפָעָרָט. שְׁפִילְ זַיְדָ דַעְרוֹוִיְילְ. אַיְן אַ

הָאַלְבָעַ שְׁעָה אֲרוֹם וּוּעַסְטוֹ נִיּוֹן אֵין גָּמַס עַפְעָם
אַיִינְצּוּקְוִיפָּוּ פָּאָר מִירְ".

וועז די מאמע אויז אַרוּם, האט מאיר זיך
אַפְגַּעַרְוּפָן צו זיין חַבָּר דָּוד: דָּו וּוּיִיסְטָן, דָּוד, אֶזְזָעַל
דָּעַר טָאַטָּע מִיטָּע דָּעַר מַאֲמָעָן זַיְגַּנְעָן אַונְזָעַרְעָן
בְּעַסְטָעָן פְּרִיְינְטָן אַוִּיהָן דָּעַר וּוּלְטָן. שְׁטָעַנְדִּיקָן
זַאֲרָגָן זַיְיָ נַאֲרָפָן אָנוֹן זַוְכָּן מִיטָּאַלְעָן
כְּחָות אָנוֹן גְּלִיכְלִיךְ מַאֲכָן. מִירָן מַזְוָעָן שְׁטָעַנְדִּיקָן
אַפְהִיטָּן די מַצְוָה פָּוּן כְּבָוד אָב וְאַם. מִירָן מַזְוָעָן
זַיְיָ בְּאַהֲנְדָלָעָן וּוּי אַמְלָךְ מִיטָּאַלְכָה.

פָּרָאָגָן:

1. וּוֹאָס טְוֹעַן טָאַטָּע-מַאֲמָעָן פָּאָר זַיְעַרְעָן קִינְדָּעָר?
2. וּוֹאָס דָּאָרְפָּוּן קִינְדָּעָר טָאָן פָּאָר זַיְעַרְעָן עַלְטָעָרָן?
3. וּוֹאָס מִיְינְטָן כְּבָוד אָב וְאַם?

נטילת ידים.

די הענט וואשן אין דער פרי

חנה און יוסף זייןען אמאָל געשטאנען בײַם פענסטער
און אונגעדוֹלדיק אָרוּס געקוּט אוּפֿן נאָס. זיי זייןען געווען
אנגעטָאָן יוֹם-טוּבְּדִיך. זיי האָבָן געווֹאָרט אוּפֿאָ נאָסְט. זײַעֶר
בָּאַלִּיבְּטָע מומע לְאָהָה קומְטָה היינְט צוֹ זיי אוּפֿאָ נָאָזָּד.

דער טיר גַּלְעָכָל האָט אַנְגַּעַחֲבָן קַלְיָנְגָּעָן אָנוֹ בַּיַּדְעָ
הָאָבָן זִיךְּ גַּעַלְאָוּת לְוִיפָּן עַפְנָעָן די טִיר. די מומע לְאָהָה האָט
בָּאַגְּיִיסְטָעָרט אוּסְגָּעָרָפָן: אַיר זִיתְטָבְּ בַּיַּדְעָ אָנוֹ עַיְן הַרְעָ אָוִסְ-
גַּעַוְאָקָסְן! וּוֹ שִׁין אַיר גַּיְתְּ גַּעַנְגָּעָטָאָן!

נאָכְדָּעָם זַיְדִּי מומע לְאָהָה האָט גַּעַהָאָט אָ לְאָנָּנוֹ שְׁמוּעָם
מיַט זַיְעָרָע עַלְטָעָן, האָט זַיְדִּי גַּעַוְעַנְדָּעָט צוֹ די קִינְדָּעָר:
אַיר וּוַיִּסְטָ דָּאָךְ אָוֹ אַיךְ בֵּין אָ לְעַדְרָעָין, לְאַמְּדָר זַעַן וּוְאָם
מיַנְעָ לִיבְּלִינְגָּס הָאָבָן לְעַצְמָנָס גַּעַלְעָרָנְט.

טרעָפָט, מומע, וּוְאָם מִיר הָאָבָן זַיְדִּי אַוְיְסְגַּעַלְעָרָנְט צוֹ
טָאָן אַין דָּעָרְ פָּרִי? האָט יְוֹסָפָט גַּעַהְיִמְנִיסְפּוֹל גַּעַזְאָגָט.

די מומע, האָט זַיְדִּי גַּעַמְאָכְטָ לְעַרְנְדִּיך, זַיְדִּי וּוַיִּסְטָ עַם
נִיט, חָנָה האָט זַיְדִּי אַרוּסְגַּעַכְאָפָט: מִיר הָאָבָן זַיְדִּי אַוְיְסְגַּעַלְעָרָנְט
זַיְאוּ צוֹ וּוְאָשָׁן די הענט אַין דָּעָרְ פָּרִי.

פֿאָרוֹן שֶׁלְאָפָּוּ גְּרִיְּתַּדְעַר מְאָטָעַ פֿאָרָ אָנוֹ אָן אַ קְרָוְג
מִיטַּ וּוּאָסְעַר נִיטַּ וּוּיְיטַּ פָּוֹן בְּעַטְּ. גְּלִיכְדַּ וּמִידַּ כָּאָפָּוּ זִיךְ
אוֹיְפַּ נְעַמְעַן מִידַּ דָעַם קְרָוְג אֵין דָעַר רְעַכְטָעַר הָאָנָט אָנוֹ
גִּיבְּנָה עַם אַיְבָּעַר צָו דָעַר לְיִנְקָעַר הָאָנָט. מִידַּ לִיְגַּן צְוֹזָאָמָעַן דַּי
פֿינְגָּעַר פָּוֹן דָעַר רְעַכְטָעַר הָאָנָט אָנוֹ גִּיסְן אוֹיְפַּ אַיר וּוּאָסְעַר אָנוֹ
דָעַרְנָאָךְ נְעַמְעַן מִידַּ דָעַם קְרָוְג אֵין דָעַר רְעַכְטָעַר הָאָנָט אָנוֹ
גִּיסְן אָזְוִי וּוּאָסְעַר אַוְיךְ אוֹיְפַּ דָעַר לְיִנְקָעַר הָאָנָט. אָנוֹ אָזְוִי
בִּיְתְּנָן מִידַּ וּוּיְטָעַר דָעַם קְרָוְג פָּוֹן הָאָנָט צָו הָאָנָט בִּיזְמִידַּ
וּוָאָשָׁן יַעֲדַעְנָה אָנָט דָרְיִי מַאֲלַ. דָאָסְ רְוָפָן מִידַּ אָנוֹ אַבְגִּיסְן „נְעַגְּלַ
וּוּאָסְעַר.“

די מומע לאה איז געוווען באגיסטערט.

יְוֹסֶף הָאָט אַוְיךְ פָּאָרְטִּיטִישַׁטְּ, מְוֹרָה אַנְיִי אָנוֹ דָעַרְקָלְעָרֶט
די באָרְיִיטָוָנָגְ פָּוֹן וּוּאָשָׁן נְעַגְּלַ וּוּאָסְעַר.
וּוֹעַן מִידַּ טְוֹעַן זָאָכָן וּמִידַּ גְּ-טַ הָאָט גְּעַבְאָטַן צִיְּגַן מִידַּ
דָעַרְמִיטַּ אָזְ מִידַּ לִיבְּנָן אִים אָנוֹ פָּאָרְשְׁטִיעַן אָזְ עַדְ הָאָט די
וּוְעַלְתַּ באָשָׁאָפָּן אָנוֹ אָנוֹ גְּעַנְעַבְּן מְצִיאַתְּ.

פֿרְאָגָן :

1. אוֹיְפַּ וּוּעַמְעַן הָאָבָן חָנָה אָנוֹ יוֹסֶף גְּעֻווָּאָרֶט ?
2. וּוֹאָסְ הָאָבָן זִיךְדַּעְרָמְעַן דָעַרְצִיְּלַט ?
3. וּמִידַּ אָזְוִי דָאָרְפַּ מְעַן וּוּאָשָׁן די הָעַנְטַ אֵין דָעַרְ פְּרִי ?

שמע ישראל.

„דע רציאל מיר א מעשה וועל איך ניכער קענען אין-שלאפֿן“, האט זיך מרום געבעטן בי אוֹד טאטן, ווען ער איז אריין פֿאַרְלָעַשְׁן די לִיכְטְּ אֵין אַיר צִימָעָר.

„וַיַּיְסֹדּוּ, וְאֵם עַם מִינֶּנֶת, שָׁמָעַ יִשְׂרָאֵל; וְאֵם דָו לִיעֲנָסֶט יֻדָּעַ נָאכְתָּ ? “שָׁמָעַ יִשְׂרָאֵל” אֵיז גַּעֲשָׁרְבִּן אֵין אָנוֹנָעַר הַיִּלְקָעָר תּוֹרָה. צו יְעַדְעַר צִימָט הָאָבוֹן די אִידְן גַּעֲפּוֹנָעַן אֵין שָׁמָעַ יִשְׂרָאֵל טְרִיבָּסֶט אָוֹן בְּאֲגִיסְטָעָרָנוּג, אָפִילּוּ אֵין די עַרְגָּסֶטֶעָ צִיְּטָן.”

אַלְעַ אִידְן אַיְבָּעַר דָעַר נָאַנְצָעַר וּוּלְטַ לִיעֲנָעַן שָׁמָעַ יִשְׂרָאֵל — „הָעָרָ זִיךְ צָוָן, יִשְׂרָאֵל, — גַּט, אָנוֹנָעַר גַּט, גַּט אֵיז אַיְנָעַר !“

מייט טויזנטער יָאָרֶן צָוִירַק הָאָבוֹן מַעֲנְטָשָׁן נָאַד נִיט גַּעַן וּוְאָסֶט אָז עַם אֵיז דָא אַגְּטָ אַוִּיפָּה דָעַר וּוּלְטַ, וְאֵם הָאָט באַשָּׁאָפָּן די וּוּלְטַ, וְאֵם גַּיט אַכְּתוֹנָג אַוִּיפָּה אַלְעָמָעָן אָוֹן אַלְעָם, גַּיט שְׁכָר צו די גַּוטָּע אָוֹן באַשְׁטְרָאָפְט די שְׁלַעַכְטָע, לִיבְטַ יּוֹשָׁר אָוֹן גַּעֲרַעַכְטִיקִיט אָוֹן הָאָט רְחַמְנָה אַוִּיפָּה אַלְעָם אָוֹן אַלְעָמָעָן.

אַבְרָהָם אָבִינוּ אֵיז גַּעֲוָעַן דָעַר וּוּלְכָעַר הָאָט עַם גַּעֲלָעָנָט דָעַר וּוּלְטַ. מִיר הָאָבוֹן עַם גַּעֲרִישָׁנָט פָּוּן אַבְרָהָם ? צו יְעַדְעַר צִימָט אָוֹן אֵין יְעַדְעָס לְאָנָד, הָאָבוֹן מִיר אָנוֹנָעַר אַיְנָצִיקָן

אונזער בוץ

ג-ט און אונזער גלויבן פראָקלאמוּרט פֿאָר דער וועלט. מיט
שמע אופֿ זיעדרע ליפֿן האבן אונזערע קדושים מוטיק באָגענט
דעַם טוּט. נאָכט ווי טאג חורט יעדער אִיד אִיבער דיַזע תפֿלה
צְוּ ווַיְזֵין אֹוּ עֶרֶגְלִיבְט אַיְן ג-ט אֹוּ גְּרִיטְט זְיךְ מָסְרָה נְפּּשְׁׂזֵין
פֿאָר זֵין היַלְיכָן ווְאַרטָּן.

מרימ האט פֿאָרמָאָכט די אַיְגָן אֹוּ גַּעֲלִיְעָנָט שְׁמַעַן
דעַרְנָאָךְ האט וֵי אַרְוָמְגָעָנוּמָעָן אִיד טָאָטָן, גַּעֲקָוּשָׁת אִים אַגְּטוּעַ
נאָכט אֹוּ גַּלְיכָלִיךְ אַיְנָגָעָשָׁלָאָפְּן.

פֿרְאָגָן :

1. ווֹאָו שְׁטִיט גַּעֲשָׁרִיכְן די תְּפִילָה פֿוֹן שְׁמַעַן?
2. פֿאָר ווֹאָס אַיְן "שמע" אַזְוֵי היַלְיכָן אֹוּ טִיעָר דַּעַם אִידָּן?
3. ווֹאָס האט אַבְרָהָם אַבְינוּ גַּעֲלָרָנָט דער וועלט?
4. קַעַנְסְּטוּ שְׁמַע אָופֿ אַוְיסְׂוּוַיְינִיק?

ברכות

סֻעַמְעַלְעַ הָאָט גַעֲנוּ מַעַן אַ רְוִיטֵן זַאֲפְטִיקָן עַפְלַ פֿוֹן פְּרוֹכְטַ-

שִׁיםְלַ אָזְנַ הָאָט אַ בִּים גַעֲטָאָן.

„אוּ-אוּ, הָאָט דַי מַאֲמַע גַעֲזָאנַט, דַו הָאָסְטַ עַפְעַם פְּאַרְגָּעָסָן!“

„אַיךְ טְרָאָגַן אַ הִיטָּלָה, מַאֲמַע. אַיךְ וּוּיִם, אַ אִידְיִישָׂרָאֵן גָּלָה
טָאָר נִיטָּעָס אָזְנַ אַ הִטָּלָה.“

„נִין, סֻעַמְעַלְעַ, דַו הָאָסְטַ עַפְעַם אַנְדְּרָעָשַׁ פְּאַרְגָּעָסָן, אַ זָּאָר
וּוּאָם דַו הָאָסְטַ דָא נִיטָּ לְאָנָגַן גַעֲלָעָרָנְטַ.“

„אַ, יְעַ, אַיךְ הָאָב וַיַּךְ דָעַרְמָאָנַט, אַיךְ הָאָב פְּאַרְגָּעָסָן מַאֲכָן
אַ בְּרָכָה. קָעָן אַיךְ נִאָר יַעַצְתָּ מַאֲכָן דַי בְּרָכָה?“

„יְעַ, דַו קָעָנָסְט שְׁטָעַנְדִּיקַ מַאֲכָן דַי בְּרָכָה, וּוּעָן דַו עַסְטַ,
אוֹיְבַ דַו הָאָסְטַ פְּאַרְגָּעָסָן מַאֲכָן גַלְיַיךְ פֿוֹן אַנְהָוִיבַ.“

סֻעַמְעַלְעַ הָאָט גַעֲמָאָכְט דַי בְּרָכָה, הוּיְיךְ אוֹיְפָן קוֹלָה, הָאָט
נִאָר אַ בִּים גַעֲטָאָן דָעַם עַפְלַ אָזְנַ גַעֲזָאנַט: „זַעַהַסְטַ, מַאֲמַעַלְעַ,
אַיךְ קָעָן דַי בְּרָכוֹת אַוִּיפָה אַוִּיסְטוּינִיקַ.“

„וַיַּעַדר פִּין, סֻעַמְעַלְעַ, אַבָּעָר וַוִּיסְטָו וּוּאָם דַי בְּרָכוֹת
בְּאַדְיוּיטֵן?“

„זַיְכָעָר, מַאֲמַעַלְעַ, מִיר דָאֱנָקָעָן גַ-טַ פָאָר דַי שְׁפִיּוֹן וּוּאָסְטַ
עַר נִיטָּעָס אָזְנַ.“

„ריכטיך, מײַן טײַערער, אָונְזָעַר שְׁפִיּוֹ קָומָט פָּוֹן דָּעַר
ערד.“

גַּט הָאָט בָּאַשָּׁאָפָּן דֵּי וּוֹאָנְדָּרְבָּאָרָעָ עֲרָד אָוּן אַלְעָם וּוֹאָס
אוֹיֶף אוֹר. גַּט מָאָכָט וּוֹאָקָסָן פָּוֹן דָּעַר עֲרָד. עֲרָד שִׁיקָת רָעָגָן אָוּן
וּוֹן-שִׁין אַיְן דָּעַר צִיּוֹת. אַלְעָם אַיְזָה פָּוֹן גַּט אָוּן מִיר דָאָרָפָן דָּעַרְפָּאָר
אִים דָאָנְקָעָן יְהָדוֹן מָאָל וּוֹעֵן מִיר גָּעָנִיסָן פָּוֹן זַיְנָעַ מַתְנָוֹת.
אוֹיֶב דֹּו וּוֹילָסָט אַלְעָמָל וּוֹיסָן וּוֹיְצָוּ מָאָכָן אָ בְּרָכָה,
נִיעַז דִּיזְן בָּעַנְטְּשָׁעָרְלַ. דֹּו וּוֹעָסָט אַיְן אִים גַּעֲפִינָעַן בְּרָכוֹת
אוֹיֶף בְּרוּיט, זַוִּין, פְּרוּכָט, גְּרִינְסָן, גַּעֲטָרָאָנְקָעָן אָוּן נַאֲשָׁעָרִיְיָעַן.
דֹּו קָעָסָט דָּעַם בָּעַנְטְּשָׁעָרְלַ אִימָעַר טְרָאָנוֹ אַיְזָה קָעַשְׁעָנָעַ אָוּן דֹּו
וּוֹעָסָט אַיְן אַיְזָה יְהָדָעָר צִיּוֹת גַּעֲפִינָעַן וּוֹאָס פָּאָר אָ בְּרָכָה
דֹּו דָאָרָפָסָט זָאָגָן בָּאָ יְהָדָעָר גַּעֲלָעָגָנָהִיָּט.“

„אָדָאָנָק דִּיר, מָאָמָלָעָ, הָאָט סְעַמְעַלָּע גַּעֲזָאנָט, פָּאָר דָּעַר
שִׁינְגָּעָר מַתְנָה וּוֹאָס דֹּו הָאָסָט מִיר גַּעֲגָבָן. דָּעַר בָּעַנְטְּשָׁעָרְלַ
וּוֹעַט מִיר אַלְעָמָל דָּעַרְמָאָנָעָן צָוּ דָאָנְקָעָן דָּעַם אוֹיֶבְעָרְשָׁטוֹ
פָּאָר זַיְנָעַ מַתְנָוֹת וּוֹאָס עֲרָד גִּיט אָוּנוֹ.“

פָּרָאָגָן :

1. וּוֹאָס פָּאָר אָ בְּרָכָה מָאָכָט מַעַן אוֹיֶף בְּרוּיט? קִיּוֹק? זַוִּין?

חַלָּה? עַפְלָה? גַּעֲטָרָאָנְקָעָן? גְּרִינְסָן? מִילְךָ? אַיְזָה-קָרִים?

מייטאגן-ציזט.

שרה איז אַרְיִינְגֶּנְעָלָאָפָּן אֵין הוּא פָּאָרְסָאָפָּעָט מִיְּטָאָגְן-
צִיּוֹת.

„דָּאָס אַז גָּעוּוֹן אַ וְעַלְמָטוּנָה שְׁפִילָה. רֹות שְׁפִילָת נָאָר.
אַיְדָה וּוֹאָשׁ וַיְד אַיְזָן אָונָה נִיְעָסָן.“

אַלְעַ הַאֲבָן זִיד אַוְסְגָּנוּעָצָט אַרְוָם טִישׁ, אַיְדָה דָּעָר אַנְכָּל
נָהָן. אַבָּעָר רֹות אַז נָאָר נִית צְוִירִקְגָּנוּקְמוּנָה פָּוֹן שְׁפִילָן.
עַנְדְּלִיךְ, אַז זִי אַיְדָה אַרְיִינְגֶּנְעָקְמוּנָה. „דוּ הַאָסְטָה אָונָה אַלְעָמָעָן
פָּאָרְהָאָלָטָן מִיט דִּין שְׁפִילָן. וּוֹאָשׁ וַיְד אָונָה נִיְעָסָן“, הַאָטָה דִי
מַאְמָע גַּעֲזָגָט.

„אַיְדָה בֵּין אָזָה הַוְּנָגְעָרִיךְ“ הַאָטָה דָּוֹת גַּעֲזָגָט.
זִי הַאָטָה זִיד שְׁנָעָל גַּעֲוָאָשָׁן, גַּעֲזָעָט צָוָם טִישׁ אָונָה אַנְגָּעָ-
שְׁמִירָת אַ שְׁטִיקָל בְּרוּיטָמִיט פּוֹטָעָה אָונָה גַּעֲכָאָפָט עָמָן. זִי הַאָטָה,
זַעַט אָוִים, נִית בְּאַמְּעָרְקָתָה אַז קִינְגָּה עַסְטָה נָאָר נִיתָה.

שרה הַאָטָה שְׁטִילָעָרְהִיד גַּעֲזָגָט. „מַאְמָע, קָעָן אַיְדָה דִּיר
הַעַלְפָן דָּעַרְלָאָנָגָעָן צָוָם טִישׁ“?

„יעַ, טִיעַרְעַ, קָוָם הַעַלְפָן מִירָ דָּעַרְלָאָנָגָעָן דִּי פִּישׁ“. דָּעָר
עַרְשְׁטָעָר גַּעֲרִיכָת אַז גַּעֲוָעָן אוּפָן טִישׁ. שְׂרָה הַאָטָה גַּעֲוָאָרָט

ביי די עלטערע האבן אַנגעהויבן עסן. רות האט דערוויל
מייט א פולן מוויל געהאלטן אין איין רעדן.

„רות, האט די מאמע שטרײַנְג געזאָנט, האב איך דיר
ニיט פיל מאָל אַנגעוואָנט או דו זאלסְט ניט רעדן אין מיטן עסן?“
רות האט אויפגעהערט רעדן. זי איין אַרוּוּס פון טיש און
געבראָכט א „קָאַמִּיקָס“-בוך. „ביי מען וועט דערלאָנגָעָן די
צְוַויִּיתָע שְׁפִּיָּז, וועל איך דערוויל עפָּעָם לְיִעְנָעָן“, האט זי
געזאָגט.

„רות, דערלאָנג מיר, ביטע, די זאלֶץ“, האט שרה געבעטן
שטיילערהייד.

„איך לְיִעְנָעָן יַעֲצֵט, דערלאָנג עם אלַּיִן.“

„שרה אי גערעכט“, האט דער מאָט געזאָנט, „עם אייז
ニיט שיין זיך אַרְיבָּרְבּוֹינְג אַיבָּרְזָן טיש עפָּעָם צו דערלאָנגָעָן“.
ווען מען האט דערלאָנגָט גְּרִינְס-זָוֶּפֶת האט רות זיך פָּאָר-
קרימט. זי האט אויף שנעל אַבְּגָעָנָעָסְן איך קָאַמְפָּאָט אָוּזָעָק
צּוֹרִיק זיך שְׁפִּילָן.

שרה האט אַבָּעָר פְּרִיעָר געהאלְפָּן אַרְאַפְּנָעָמָעָן פון טיש,
האט אויסגעווישט די כלִים, אָוּזָעָק זיך שְׁפִּילָן.
יענעָם אָוּנָה, ווען אלֶע זִינָעָן גַּעֲזָעָסְן מִיטָּן אַנְקָל אַיְזָאָל,
האט דער אַנְקָל זיך אַבְּגָעָרָוף:

אוֹגָזָעַר בּוֹד

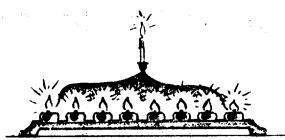
„איך האב באשלאסן אויפֿ דיזן זומער אועעקסיכן איינגעפֿון די מיידלעך אין קעטֶט אויפֿ מײַזַּן רעכְנוּנָג, צוועענדיך היינט וואָם עַמְּ אֵיזַּ בִּים טִישַׁ אַנְגָּעָנָגָעָן, האָב אַיך דָּאַרְיְּבָעָר אַוְסָגָעָלְבָּן שְׂרָהָז. אַיך וּוַיִּסְּ אֵיזַּ רֹות וּוְעַט זַּיִן אַנְטוּשָׁתָן אַבָּעָר עַמְּ אֵיזַּ אַיך אַיְּגָעָנָעָ שְׂוֹלָד.“

יענע נאכט האָט שְׂרָה גַּעֲלָהָמִת וּוְעַנְּ „קַעַטְמַפְּ“, אַוְן רֹות אֵיזַּ גַּעַלְגָּן אֵין בָּעַט אַוְן גַּעַוְוִינָט. זַי האָט באשלאסן פֿון היינט אַוְן זִיךְ אַוְיסְבָּעָסְעָרָן אַוְן זִיךְ בָּעַסְעָר אַוְיפְּפִירָן.

פְּרָאָגָן :

1. וּוְיָ אַזְוִי דָּאַרְפַּ מַעַן זִיךְ אַוְיפְּפִירָן בִּים טִישַׁ?
2. וּוְיָ הָאָט זִיךְ שְׂרָה אַוְיפְּגָעָפִירָט?
3. וּוְיָ אַזְוִי הָאָט זִיךְ רֹות אַוְיפְּגָעָפִירָט?
4. וּוְעַמְּעַן הָאָט דָּעַר אַנְקָל נַתְּן גַּעַשְׁקָט אֵין קַעַטְמַפְּ?

די חנכה-ליךטען דערציאן.

עם איז געוווען חנכה. אין דרייסן איז געוווען אַ שניי
שטורך. אין הויז איז געוווען וואָרעם אַוּן פֿרִילעַד.
דעָר קלײַינער יענקעלע איז שווין געוווען פֿאַרְמַאַטְעַרט צו
שפֿילָן אין דריידָל מיט זיין שׂוועסטעַרְקָע. ער האט זיך צונגעַ
עצט צו די חנכה-ליךטען דערציאן.

ער האט געווואָסְט אָז מעָן טָאָר זיך נִימְט בָּאנָזְצָן מיט
דעָר לִיבְטָפָן די חנכה-ליךטען דערציאן. אַבָּער זיך אַיְינְקָמוּ אַוְיף זַיִן
מעָג מעָן.

מייט אַמְּאָלָה האָבָן די לִיכְטַעַלְעַד אַנְגָּעוּבוּנוּ רָעָדוֹ צו
ענקעלען אַוּן דערציאן אִים גַּעֲשִׁיכְטַעַלְעַד. מיט גְּרוּוּס פֿאָרָ
וּאוֹנְדָעָרָוּנְג איז ער גַּעֲזָעָם אָז זיך צונעהַערְט. אַוּן אָט וּוֹאָס די
ליךטען דערציאן אִים דערציאַלְט.

„אייך איז אָוְנוּעָר צִיְּתָ אַז אַגְּרוּסְעָר אַכְזָר, אַ טִּירָאָן
אוּפְּגַעַשְׁטָאָנָעָן. זִיֵּן נָאָמָעָן אַז גַּעֲווּעָן הַיְמָלָעָר. ער האט

דערקלערט מלחמה דעם אידישן פאלק אוּן דער אידישער
תורה.

פארשייכורט פון זייןע ערשות נצחות האט הייטלער-
„שיקלנּוּבָּעַר“ אַנְגָּעוּהִיבָּן מאָדרָן, ברענען אוּן פִּינִיקָן די אִידָּן-
איַן יוֹדָאָפָּה, פִּילָּעַ פָּוּן זֵיַהָאָט עַר פָּאַרְשִׁיקָט אוּן קָאנְצָעַנְטָרָאַצְּיעַ-
לָאנְעָרָן.

איַן איַן קָאנְצָעַנְטָרָאַצְּיעַ-לָאנְעָרָן אַין פְּרָאַנְקְרִיךְ האָט
זַיְד גַּעֲפָנוּן אַרְבָּא, אַהיַלְיקָעָר מָאָן. עַר אַיז אַיְמָעָר גַּעֲוָעָן אוּתָּה
זַיְנָעָ פִּים, גַּעֲנָאַגָּעָן פָּוּן אַיְנָעָם צָוָם צְוּיִיטָן, גַּעֲטְרִיָּסָט גַּעַ-
מוֹנְטָעָרָט אוּן גַּעֲשְׁטָאַרְקָט וַיַּעֲרָעָ הַעֲרָצָעָר מִיטָּגָטָס וּוְאָרטָס.
חַנְכָה אַיז אַנְגָּעָקוּמָעָן. דַּעַר הַיְלִיקָעָר רַב הַאָט אַפְּגָעָ-
שְׁפָאָרָט גַּעֲנוֹג אַוְילָ פָּוּן זֵיַן עַסְּן צֹוָּאַנְצִינְדָּן אַחֲנָכָה-לִיכְטָל.
פָּוּן אַיְמָעָר (קָאַרְאָט) האָט עַר גַּעֲמָאָכָט אַבעְכָּרָל אוּן פָּוּן
אַשְׁטִיקָל פָּוּן זֵיַן קָאַפְּאָטָעָ אַקְנִיטָל.

פִּינְסְטָעָר אַיז גַּעֲוָעָן אוּן בָּאַרְאָק. וַיְיָ אַקְוָלָ פָּוּן הַיְמָלָ
אַזְוִי האָט זַיְד דַּעַרְהָעָרָט דַּעַם הַיְלִיקָןָן רַבְּסָ שְׁטִימָעָ :
„מִיְּנָעָ טִיעָרָעָ בְּרִידָעָר, הַיְינָט אַיז דַּיְעָרָשָׁטָעָ נַאֲכָט חַנְכָה.
אַיךְ גַּיְיָ אַנְצִינְדָּן דַּיְעָרָשָׁטָעָ לִיכְטָל. הַעָרָט זַיְד אַלְעָ אַיז דַּיְ
בְּרָכוֹת אוּן עַנְטָפָעָרָט אַמְּנוֹן.“

נַאֲכָן אַנְצִינְדָּן דַּיְלִיכְטָל הַאָט דַּעַרְהָעָרָט רַב גַּעְזָאָגָט : „טִיעָרָעָ
בְּרִידָעָר ! דַּיְנַאֲכָט טָאָר מַעַן נִיתָן זֵיַן, נִיתָן פְּאַרְצְוּיִיפְּלָעָן.

די חנכה-ליךטעלע ברײַנגט אונז ליכט און האָפָּנוּג. אונזערע
עלטערן האָבן איבערגעלעכט אַנטְיוֹקָהּ הַרְשָׁעָה, מִיר וּוּלְזִין
אַיבָּעֶרְלָעֶבּוּן הַיְתָלָעָר הַדְּרָשָׁע!

און אָזְוֵי אָזְוֵן גַּעֲוָעָן.

הַיְתָלָעָר יְמָח שְׁמוֹ הַאֲטָה אַמִּיתָה מְשׁוֹנָה אַיִּינְגָּעָנוּמָעָן.
דעָר הַיְלִקְעָר רְבָּמִיט זַיְנָעָר בְּרִידָעָר, פּוֹן "קָעְמָפּ" זַיְנָעָן גַּעַנְעָם.
ראָטָעָוּעָט גַּעֲוָאָרָן פּוֹן דִּי הַעַנְטָפּוֹן הַיְתָלָעָרִס הַעֲנָקָעָרִים.

פֿרְאָגָן :

1. ווֹאָס פָּאָר אַרְשָׁע אִיז אוּפְּגַעַשְׁטָאנָעָן אִין אָנוֹעָר צִיְּט?
2. ווֹאָס הַאֲטָה עָר גַּעֲוָאָלָט טָאָן צַו דִּי אִידָּן?
3. ווֹאָו הַאֲטָה דַעָר רְבָמִיט גַּעֲנוּמָעָן אוּלִי אָזְנָה אִין "קָעְמָפּ"?
4. ווֹאָס הַאֲטָה עָר גַּעֲזָאנְט צַו זַיְנָעָר בְּרִידָעָר?

דעָר פֿוקֶם אָז דִּי פֿישׁ.

אַ פֿוקֶם אֵיז אַמְּאָל גַּעֲנָאנְגָּעָן אוּיפָן בְּרַעַג טִיְּד. עַר הָאָט
דְּעַרְזָעָן וּוי דִּי פֿישׁ לְוִיפָּן וּוי צְוָשָׁרָאָקָעָנָעָ אַהֲרָן אַהֲרָן אֵיז
וּוָסְמָעָר. רַוְפָט עַר זַיְד אָז צַו זַיְד: „פֿאָרוֹוָאָס לְוִיפָּט אַיר אָזְוִי
אַרְוּם צְוָשָׁרָאָקָעָנָעָ ?“

עַנְטָפָעָרָן דִּי פֿישׁ: „מִיר לְוִיפָּן אַין שְׁרָעָק פָּוּ נְעַצְּן וּוָאָס
מְעַנְטָשָׁן פֿאָרְשָׁפְּרִיְּתָן אֵין וּוָסְמָעָר אָנוֹן צַו בְּאָפָּן.“
זַאֲגָט צַו זַיְד דִּעָר פֿוקֶם: „קְוִמְט אַרְוִיָּה אַוִּיפָּ דִּעָר יְבָשָׁה
אָנוֹן מִיר וּוּעָלָן לְעָבָן צְוָאָמָעָן וּוי מִינְעָן עַלְטָעָרָן אָנוֹן אַיְעָרָעָ
עַלְטָעָרָן הָאָבָן גַּעַלְעָבָטָן.“

עַנְטָפָעָרָן אִים דִּי פֿישׁ: „דוּ בִּיסְטָ דָאָךְ דִּעָר פֿוקֶם, דָעָוִי
קְלִיגְסְּטָעָר פָּוּ דִּי חָוָות. אַבָּעָרדוּ בִּיסְטָ אַנְרְוִיסְטָרָטָפָּשׁ, זָאַלְסְטוּ
אָנוֹן מְוַחְלָל זַיְן.“

מַה-דָּאָךְ אָנוֹן וּוָסְמָעָר, וּוּאוֹ מִיר לְעָבָן אָנוֹן אַטְעָמָעָן פְּרִיָּ
שְׁרָעָהָן מִיר זַיְד אָזְוִי פִּילָּ, בְּפֶרֶט נָאָךְ אַוִּיפָּ דִּעָר יְבָשָׁה וּוּאוֹעַם
דְּעַרְזָאָרָט אָנוֹן אַיְכָעָרָעָר טְוִוִּיט וּוּעָלָן מִיר דָאָגָ דָאָרָטָן יְכָעָר
נָאַכְמָעָר מְוֹרָא הָאָבָן !“

פְּרָאָגָן :

1. פֿאָר וּוָאָס הָאָבָן דִּי פֿישׁ אָזְוִי מְוֹרָא גַּעַהָאָט ?
2. וּוָאָס פֿאָר אָן עַצְּחָה הָאָט דִּעָר פֿוקֶם זַיְד גַּעַגְעָבָן ?
3. פֿאָר וּוָאָס הָאָבָן דִּי פֿישׁ אִים נִיתְגַּפְּלָגָת ?
4. וּוָאָס הָאָט דִּעָר פֿוקֶם גַּעַמְיִינְט מִתְגַּזְגַּז ?

בִּינְעַשְׁתָּאָנָּע אֲנֵסִיז.

אבא אומנא איז געווען אָדָקְטָאָר. ער פֿלְעָגָט בא זייןע קראנקע קיין געלט ניט נעמען. אָפּוֹשְׁקָע אַיְזָה אַנְגָּעָן אוֹיפּוֹן ווֹאנְט אָוֹן ווַיְפִיל אַיְנָעָר הָאָט גַּעַוְאָלָט הָאָט ער אַהֲזִין אַרְיִין-גַּעַוְאָרְפָּן. פַּאֲרָקְעָרֶט, אָבָא אַוְמָנָא פֿלְעָגָט נַאֲךְ זַיְגַּעַבְּן גַּעַלְט אוֹיפּוֹן קוֹיפּוֹן עַסְּן.

איַיְנָמָּל זַיְנָעָן צַו אִים גַּעַקְוָמָעָן צַוְּיִי תַּלְמִידִי-חַכְמִים צַו אַוִּיסְפְּרָאוֹוֹן אִים. ער הָאָט זַיְגַּד זַיְד אַרְיִינְגְּעָנוֹמָעָן, גַּעַנְעָבָן עַסְּן אָוֹן טְרִינְקָעָן אָוֹן בְּעַטְן צֻוְּמָשְׁלָאָפְּן.

איַן דַּעַר פְּרִי הָאָבָן זַיְיִ צַוְּגָעָנוֹמָעָן דִּי בְּעַט-גַּעַוְאָגָט אָוֹן אַוּוֹקְגַּעַטְרָאָגָן איַן מַאֲרָק פַּאֲרָקְוִיפּוֹן. אָבָא אַוְמָנָא הָאָט זַיְיִ אַנְגְּעָטָרָפָּן איַן מַאֲרָק. הָאָבָן זַיְיִ אִים אַנְגְּעָבָאָטָן אַפְּקָוִיפּוֹן זַיְנָעָן אַיְגְּעָנָע בְּעַט-גַּעַוְאָגָט.

צֻוְּמָשְׁסָוְףְּ הָאָבָן זַיְיִ זַיְד מַוְרָה גַּעַוְוָעָן אָוֹ דָּאָם אַיְזִין זַיְיִ זַיְנָעָן נַאֲר גַּעַקְוָמָעָן אִים אַוִּיסְפְּרָאוֹוֹן.

ער הָאָט אַבְּעָר זַיְיִ בְּעַט-גַּעַוְאָגָט נִיט גַּעַוְאָלָט צַוְּרִיךְ גַּעַמָּעָן אָוֹן גַּעַלְט. ער הָאָט דָּאָם גַּעַלְט אַוּוֹקְגַּעַשְׁיִינְקָט אַיְפּ צַדְקָת.

פְּרָאָגָן :

1. ווַיְפִיל פֿלְעָגָט דַּעַר דָּאָקְטָאָר אָבָא אַוְמָנָא רַעֲכָנָעָן פָּאָר אַ וַיְזִוְּשָׁ?

2. ווַיְזִוְּיִ אַזְוֵּי הָאָבָן אִים דִּי תַּלְמִידִי חַכְמִים אַוִּיסְפְּרָאוֹוֹת?

אברהם אֲבִינּוּס שׂוֹל.

אין חברון אוּז דָא אָן אלטע שׂוֹל וואָם הייסט אַברהָם
אֲבִינּוּס שׂוֹל.

מייט פֵיל פֵיל יַאֲרָן צָוְרִים זַיְנָעָן נָאָר אַין חברון נִיט
גַעֲוָעָן קִיּוֹן מַנִּין אִידָן. נָאָר שְׁבַת אָוֹן יוֹם-טוֹב פְּלָעָנֶט זַיְד
אוּפְּקָלִיבָן אַמַּנִּין אִידָן פָוּן אַרוּמִיקָע דֻּרְפָּעָר.

איינמאָל ערְבָּ יוֹם-כְּפֹרָה האָבָן זַי גַעַהָאָט נִיט מַעַר וַיִּ
נִיזָן אִידָן. די אִידָן פָוּן די אַרוּמִיקָע דֻּרְפָּעָר זַיְנָעָן אָוּוּם
אוּפָה יוֹם-כְּפֹרָה קִיּוֹן יְרוּשָׁלָם. די חברון/ער אִידָן האָבָן דֻּרְפָּוּן
גַעַהָאָט גַּרְוִים צָעָר אָוֹן בִּיטָעָר גַעֲוָיִינֶט.

וּוּן די זָוָן האָט זַי גַעַהָאָלְטָן אַין זַעַצְנָה האָט זַי פְּלוֹצָלָנוּג
בָּאוּיָין אָוּלְטָעָר מַאן. די חברון/ער אִידָן האָבָן זַיִד זַיְעָר
דֻּרְפָּרִיט מִיטָן נַאָסְטָן. יְעַדְעָר אַיְנָעָר האָט אִים גַעֲוָאָלָט
גַעֲמָעָן צָו זַיִד אוּפָה פָּאַרְפָּאַסְטָן. אַבָּעָר עָר האָט זַי אַגְּנָטוּאָנָט.

מוֹצָאִי יוֹם-כְּפֹרָה אוּז גַעֲוָאָרָן אַמְחָלָקָת צַוְּלִיב דֻּעַם גַאָסְט
וַיִּיל יְעַדְעָר האָט אִים גַעֲוָאָלָט צָו זַיִד גַעֲמָעָן. זַיִי האָבָן
גַעַמְאָכָט אַפְּשָׁרָה אוּמָעָן זַיִל וּזְאָרְפָּן גַוְּלָן. דַעַר גַוְּלָן אוּז
גַעַפְּאָלָן אוּפָן חָזָן. עָר האָט זַיִד זַיְעָר דֻּרְפָּרִיט מִיטָן גַּרְוִיסָן
גַבּוֹד. אַבָּעָר וּוּן זַיִי זַיְנָעָן גַעַקְמָעָן אַהֲיָם. אוּז דַעַר אַוְרָח
פְּלוֹצָלָנוּג נַעַלְמָן גַעֲוָאָרָן אַזְזָעָן מַעַן האָט אִים אַיִן עַרְגִּיעַ נִיט
גַעַהָעָנֶט גַעַפְּיִינֶן. דַעַר חָזָן דֻּרְפָּוּן גַעַהָאָט גַּרְוִים צָעָר.

די זעלבע נאכט איז דער זקן געקומען דעם חון צו חלום
און אים דערציילט או ער איז אברהם אבינו. ער האט ניט
געקענט צווען זיינער צער איז ער געקומען משלים זיין זיינער
מנין. דער חון האט עם דערציילט די איבעריקע אידן. זיינ
האָבוֹן זיך זיינער דערפֿרייט און אַ נְאָמָעָן גַּעֲנָעָבָן די הוֹזֵן וּאוֹזֵן
זיינ האָבוֹן גַּעֲדָאָוּנָט אָברָהָם אָבִינוּס שׁוֹל.

רַבִּי אַלְיָזֶר בָּנוּ הַוְרָקְנָוָם.

צוווי און צוואאנציגיך יאר איז אליעזר אלט געוווען און ער
האָט נאָך קיינ תורה ניט געלערנט. זיין טאטע איז געוווען אַ
רייכער פֿאָרְמָעָר, דאָך האָט אליעזר אלַיְזָר גַּעֲרָבָעָט אַין פֿעָלָד.

איינמאָל האָט אַים זיין טאטע הַוְרָקְנָוָם גַּעֲטָרָפָן אַ
פֿאָרוֹויַינְטָן אַין פֿעָלָד. האָט ער אַים גַּעֲפְּרָעָגָט פֿאָרוֹוָאָס ער
וּוַיַּינְט. פֿוֹן אַנְהָוִיב האָט אליעזר אַים ניט גַּעֲוָאָלָט זָאָנוּ.
וּוְעַן ער איז אַבעָר צו אַים צְגַעַשְׁתָּאָנָעָן האָט ער מִיט אַ
גַּעֲוַיְיָן אַים גַּעֲנַטְפָּעָרָט אוּ ער ווֹילַ לְעַרְנָעָן תורה. זיין טאטע
הָאָט אַוְיף אַים אַגְּנַעַשְׁרִיעָן אַון גַּעַזְאָגָט: "דוּ וּוּסְטָה חַתּוֹנָה
הָאָבוֹן אַון הָאָבוֹן אַיְגַעַנָּעָן קוֹנְדָעָר וּוּסְטָוּ זַיְשִׁקְוּ לְעַרְנָעָן."

אוֹזֵי האָט אליעזר ווּיַּטְעַר גַּעֲרָבָעָט אַון גַּעֲוַיְיָן וּוַיַּלְעַד
ער האָט זיינער גַּעֲוָאָלָט נִיּוֹן קיינ יְרוּשָׁלָם לְעַרְנָעָן תורה באַ

רבִי יוחנן בָּן זְכָאי, אֲבָעָר וְויִקְעָן עַר אַיבָּעָרְלָאָזָן זַיְן אַלְטָן
פָּאַטָּעֶר אַוִּיפָּה דָּעַר עַלְטָעָר?

איין טאגן אייז זיין קו אין מיטן אַקְעָרָן גַּעֲפָאָלָן אוֹן
צּוּבָּרָאָכָן אַ פָּום. הָאָט אַלְיָעָר גַּעֲזָאָנָט: „דָּאָס אַיְזָ פָּאָר מִינֵּן
טוּבָּה וּוּעָגָן“. עַר אַיְז אַנְטָלָאָפָּן קִיְּין יְרוּשָׁלָיִם אוֹן זַיְן גַּעֲזָעָט
לְעַרְנָעָן אַיְז בֵּית הַמְּדָרָשָׁ פָּ�ן רַ' יְוחָנָן בָּן זְכָאי. עַר הָאָט
גַּעֲלָעָרָנָט מִיטָּגְרָוִים חַשָּׁק אוֹן גַּעֲדוֹלָה, נִימָט קָוְקָנְדִּיק דָּאָרְיוֹת
וּוְאָס אַיְז אַוִּיסְגָּעָקוּמוּמָעָן צַו לִיְּדָן הַוְּנָגָעָר אוֹן נָוִיט, וּוְיָלָן
זַיְן טָאַטָּע הָאָט פָּ�ן אַיְז נִימָט גַּעֲוָאָלָט הַעָרָן אוֹן גַּעֲדִינְקָעָן.

אוֹזֵי הָאָט עַר אַפְּגָעָלָעָרָנָט אַ צִּיְּיט בֵּין עַר אַיְז גַּעֲוָאָרָן
אַ גַּרְוִיסָּעָר תַּלְמִיד חַכָּם. עַר הָאָט גַּעֲהָאָט אַ וּוּאָונְדָעָרָבָּאָרָן
זְכָרוֹן. וּוּעָן דָּעַר אַלְטָעֶר הַוּרְקָנוֹס הָאָט זַיְד דָּעָרוֹוָאָסָט אַוְ דָּעַר
גַּרְוִיסָּעָר תְּנָא רַבִּי אַלְיָעָר בָּן הַוּרְקָנוֹס אַיְז נִימָט קִיְּין אַנְדָעָרָעָר
וְזַיְן אַיְגָעָנָעָר „פָּאָרְמָעָר-בָּאָי“, הָאָט עַר אַיְז אַוּעָקָגָעָנוּבָּוּ
זַיְן גַּאֲנָצָן פָּאָרְמָעָן.